

תשרי
נציון מו, שנת ה'תש"פ

דעת תורה בנושאי ארץ הקודש ת"ו

מהקדשות עצמך

הצדקות הנדרים לרשימת ציון על מדינת הקודש

תוכן הענינים

- ב האדמו"ר ממודז'ץ זצוק"ל
ג דבר העורך
ה הרהורים על בחירות באל"ל
ה מקריבין אף על פי שאין שם בית
יב ברכת הארץ ומהותה
יד הרש"י הראשון בתורה
כ המאבק על זהות העם
כב ושמתחם לפני ה' שבעת ימים
כו להחזיר שמחה למקומה
כט מרן החזו"א ביחס לתחית האומה

כ"ק האדמו"ר ממוד"ץ זצוק"ל

הגאון הצדיק רבי שמואל אליהו טאוב

יעודי הגאולה הטובים שחזו חכמים ז"ל ונביאינו הקדושים יתקיימו אי"ה במלואם, כמאמר חכמים ז"ל (פסוק מכות) ורבי עקיבא משחק וכו' עכשיו שנתקיימה נבואתו של אוריה, בידוע שנבואתו של זכריה מתקיימת עיי"ש.

ואין פלא, למה דווקא דורנו השפל הזה זכה לימים גדולים אלה ולא הדורות הקודמים שעמדו לפי ערך במדרגה יותר גבוהה ממנו, בתלמידי חכמים, מקובלים, צדיקים וגאונים ז"ל. כי כך היא דרך הגאולה, בבחינת "וטפכם אשר אמרתם לבז יהיה - המה יבואו שמה ולהם אתננה והם ירשוה" (דברים ח) וכמו שאמר א"א זצוק"ל מקומיר על הכתוב "אז ימלא שחוק פינו" (תהלים קכ) והקשה מה זה שחוק, הוה ליה למימר 'אז ישמח לבנו', אלא היו דורות של תנאים ואמוראים גאונים ומקובלים ומשיח לא בא, ולבסוף יבוא לדור שפל כזה, האם לא יהיה זה לשחוק בעיני כל, הא הוא דכתיב "אז ימלא שחוק פינו", עכ"ל"ק ודפח"ח...

...רבים הם זמני הגאולה, שהופיעו ועברו לפנינו במשך אורך גלותנו, בקורות עם ישראל בגיא הגלויות, ולא נתקיימו ולא יצאו לפועל, כי קלקלנו בעצמנו, דחינו את זמני הגאולה כמו ידינו. היום בזמננו - בדורנו, הגם טרם הגיענו לגאולה השלמה, בביאת הגואל צדק, שאלינו

...מאת ה' היתה זאת היא נפלאת בעינינו!

לפינו מאורעות כבירים, רבי-ערך וכבדי משקל, שלא זכו אליהם הדורות שלפנינו, גדולי דעה, אנשי מעלה ומעשה, יראים ושלמים. ומי שמסתכל בעיניים בהירות, בעין חודר ובוחר אמונתית, לכל מה שמתרחש ומתקיים מסביבנו, ולפני עינינו היום, רואה בעליל, שכל היעודים של חכמינו ז"ל **בנוגע לגאולתנו השלמה, הממששת ובאה**, מתקיימים ב"ה באופן נפלא מאד ובדייקנות מקפידה ונמרצת.

ראינו ורואים כאן, ממש, **מעשי נסים גלויים**, מאת ה', לעיני הכל. ואם מאמר חז"ל המפורסם 'ייתי ולא אחמיניה' (סנהדרין פג), שהביע עולא, מפאת

הצרות הרבות והרעות העל-אנושיות, וחבלי המשיח שחזה בביאת הגואל, נתקיים לדאבונו הגדול במלואו, ולשחנתו הגדולה, גם המאמר חז"ל, כי אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכויות בלבד (סנהדרין פג, ברכות לד, רמ"ג סלכות השניס) גם כן נתקיים ב"ה, זרקנו מעלינו בעזרת השם את כבלי הברזל וזיקי השעבוד מלכות - תקוננו ואמונתנו בה' חזקה שגם יתר

[*] מתוך מכתב ששלח לתלמידו המובא בקונטרס 'תפארת ישראל' - אוצר התורה והנגינה עמ' עמ"ט

דבר העורך

הרב יהודה אפשטיין

יעודי הנביאים, המתגלים יותר ויותר כתחזיות המדויקות היחידות, אשר שמותם ללעג ולקלס את כל התחזיות האחרות. ממילא מובן, כי כל אותם 'אישי שנה' שהתקשורת הכללית, ובעקבותיה - חלקים מהתקשורת החרדית - בוחרים על-מנת למלא את גליונותיהם במלל רב וחסר-תוכן - אותם אנשים אינם אלא כובות תיאטרון המנווטות על-ידי בורא עולם לעבר מטרתו, כאשר הוא, ולא אחר - ראוי להקרא לא רק 'אישי השנה', כי אם 'אישי התקופה גדולה' - ה' אישי מלחמה! האנשים היחידים שיש להם חשיבות באמת בתהליך זה הם אותם מעטים יחידים סגולה, המבינים את המהלך האלוהי ומתחברים אליו בפועל למען שיבת ישראל לארצו וכינון מלכותו השלמה עלי אדמות.

אותה בהירות מחשבתית ואתה אבחנה במאורעות התקופה כהתגשמות דברי הנביאים משתקפת מתוך דבריו של האדמו"ר ממודוץ, הגאון הצדיק רבי שמואל אליהו טאוב זצ"ל, המובאים במדור 'דעת תורה'. מתוך חרדה לנוכח החמצות שונות של עת רצון במהלך ההיסטוריה, התריע שלא נתפס לחולשה בפעם הזאת, ועל-אף

אחת התופעות היותר רדודות שחדרו לתוך ציבור היראים מבורות נשכרים חיצוניים היא העיסוק בקרב עיתונים שונים בסוף כל שנה בשאלה מי הוא 'אישי השנה'. תופעה זו, הלקוחה מתרבות הביכים של אחינו התועים, יוצרת בקרב רבים את התחושה, ולפיה אותם בני תמותה עשויים בשר ודם, אשר היום כאן ומחר אינם - הם המנהלים והמנווטים את מהלך ההיסטוריה, והכל נתון להחלטותיהם. אולם מה רבה היא טעותם, כאשר דווקא ימים אלו של עשרת ימי תשובה והמלכת ה' על הבריאה - הם האמורים להזכיר לנו כיצד יהודי אמתי מסכם את השנה, ואת מי הוא רואה במרכז התמונה!

כבר הארכנו רבות בתאור הפלא העצום ביותר בהיסטוריה האנושית - שיבת עם ישראל לארצו אחר אלפיים שנות גלות. תהליך זה אירע כנגד כל הסיכויים הנראים לעין בשר ודם, ואף 'מומחה' או 'פרשן' לא היה מסוגל לחזות אותו מראש. גם ציוני הדרך המרכזיים בתהליך זה - מלחמות תש"ח ותשכ"ז - אירעו כנגד כל התחזיות של האנליסטים למיניהם ולסוגיהם. רק עיוור אינו רואה את יד ה' המכוונת אותנו לעבר

המשך דעת תורה

התקוה, שיצאה ללהבת אש ושלחבת י-ה.

חזק ונתחזק באמונת ה' ובצור ישראל וכולאו! אזרו גבורה יתרה, וביראה טהורה, לא לפול ח"ו ברוחנו בתקותנו ובבטחוננו בלאינו גואלנו ואיש את אחיו חזקו ולקוות לישועת ה' הקרובה לבוא ולגאולה שלמה ולהתעלות ישראל בביאת הגואל צדק במהרה כימינו אמן. ■

קודמות, ולפיהם שתי מצוות מקיים אדם בכל גופו - ישיבה בסוכה וישיבת ארץ-ישראל. תוך כך אנו למדים גם על מהות השמחה בתורה בכלל - הגדרה שמשליכה על מצוות נוספות.

גם הרב מנשה בן-יוסף עוסק בענין חג הסוכות והפעם הוא מעמיק חקר בהלכה, האם לולב נוהג מן התורה כל שבעת ימים בירושלים בזמן הזה, אם לאו. כדרכו תמיד הוא יורד לשורשי הדינים מהמקרא ומהסברה הישרה ואגב אותו נידון מזכה אותנו בפנינים נוספות, כמו למשל המשמעות המשתנה לכל אורך התורה של הביטוי 'לפני ה', ועוד.

גם הרב הלל לוונטה עוסק בתחום ההלכה, כאשר הוא מגיב בחודש זה למשאו של הגאון רבי יצחק ברנד שליט"א, אשר נאמר בוועידה הארצית של האגודה ואשר פורסם בעלון תמוז-מנחם אב. הרב לוונטה יורד לעומקה של הלכה ודן בדברי רבותינו הראשונים והאחרונים, ומסקנתו בענין נוסח הברכה שונה מזו של הגאון הרב ברנד שהזכרנו לעיל. תקוותנו, שהעלון ימשיך לשמש כאכסניה למשא ומתן הלכתי מתוך מגמה לברור האמת וההלכה למעשה, ובזאת אנו קוראים לכל מי שיכול לכתוב מאמרים הלכתיים מנומקים בנושאים העומדים על סדר יומה של האגודה - שלא יחסס לשלוח אלינו.

הרב מאיר גולדמינץ במאמרו על הרש"י הראשון בתורה נותן לנו הקדמה נצרכת לקראת תחילת קריאת התורה, תוך שהוא עומד על החשיבות העצומה אותה מייחסת התורה לארץ-ישראל. קשה מאד אחר קריאת מאמרו לפתור בהנף יד את התביעה העצומה שחלה עלינו, שזכינו לדור בארץ ישראל, לקום ולרשת אותה במלוואה, ולהוריש ממנה את האויב, אשר מקרקר עד עצם היום הזה - 'לסטים אתם'.

החודש אנו מביאים מדור חדש, העוסק בחזרת עולם התורה בדורות האחרונים למקור מחצבתו בארץ הקודש, ולשם כך אין מתאים יותר מלפתוח בסקירת יחסו של רבן של ישראל מרן החזון איש למפעל ההתישבות בארץ באופן כללי. תקוותנו, שמדור זה יצליח ללבות בקרב

כל הקשיים הפיזיים והרוחניים - נבין כיעת פקידה היא, ואל לנו לברוח מהיעוד הנעלה לו זכינו.

במאמר של כותב השורות במדור 'דעת ציון' הובא ניתוח עומק של תוצאות הבחירות האחרונות מתוך אותה ראייה, הרואה במהלכים ההיסטוריים חלק מאותו תהליך עליו דברנו, כאשר כל העת אנחנו צועדים לעבר אותו כרו, אשר יכריח את העם לבחור בין תורת ה' האמתית - זו החולשת על כל תחומי החיים - לבין תרבות הגויים וצורת שלטונם, תוך השלכת ה' אחר גורם. מובטחים אנו, כי רובו המוחלט על עם ה', כאשר יתברר לו שדרך שלישיית אין - יבחר בחיים, יבחר בתורת ה' בטוהרתה.

הרב משה נויפלד אף הוא מתיחס לבחירות האחרונות מתוך התבוננות של ימי הרחמים והסליחות, ובעיקר מתוך השאיפה שלנו להמלכת ה' על כל הבריאה. מתוך כך הוא עומד על יסוד הלאומיות היהודית האמתית, זו המושרשת בתורה, ועל חשיבותה ביחס לשאיפותינו אנו, אשר בלא אותה לאומיות אינן יכולות להתיחס לאותה תכלית כללית, אשר כל תפילות ראש השנה סובבות סביבה.

אכן, מצד אחד ה' הוא המנהל את מהלך האומה בצורה גלויה יותר ויותר, אך מאידך - הוא תולה את גורלנו במעשים שלנו ובכוננות שלנו לבטוח בו באמת ולקיים את רצונו בשלמות. דברי ימי עמנו בעת הזו נעים הצייר שסביב שני עקרונות אלו, והדברים מקבלים ביטוי מופלא במאמרו העמוק של הרב אבא שלמה גולדברג - 'מקריבין אף על פי שאין שם בית'. המאמר עוסק בעבודת הימים הנוראים, והרב גולדברג בכשרונו הרב וביכולתו לרדת לשורשי הדברים עומד על יסודות אלו - הנהגת ה' והשותפות שלנו באותה הנהגה - ומסביר בלשון קולחת כיצד נקבה תסוכב גבר, כיצד ה' מצפה מאתנו ליטול חלק מעשי בהבאת הגאולה המיוחלת. תוך כך אנו זוכים לפרוק קושיות עצומות העולות מעיון בספר ירמיה.

הרב שמואל קרלינסקי מבאר כיצד שמחת חג הסוכות קשורה לדבקות בארצנו על יסוד דברי הגר"א הידועים שכבר הובאו בשנים

הרהורים על בחירות בא"ל ועל המלכת ה' בימים הנוראים

הרב משה נויפלד

מעבר לפניה כבר עומדים להם הימים הנוראים, ימים של דין, ימים של רחמים. אך לפני הכל ואחרי הכל אלו הם ימים של תכלית. בימים אלו של ראשית שנה, תשומת הלב שלנו נתונה כל כולה לאחרית שנה, לתכלית. לתכלית האדם הפרטי, לתכלית מין האדם, ובעצם לתכלית הבריאה.

אם בכל השנה אנו מבקשים על עצמנו: רפאנו, ברכנו, הצליחנו, הרי שבימים אלו אנו מבקשים על כל הבריאה כולה. אם במהלך כל השנה בקשתנו הרוחנית היא: 'רצה ה' אלהינו בעמך ישראל', הרי שבימים אלו אנו מבקשים: 'ותמלוך אתה ה' לבדך על כל מעשך'. בימים אלו אנו נדרשים להמליך את ה' לא רק על עצמנו, כי אם על כל הבריאה כולה. אין אנו רשאים לותר

יושב אנכי במוצאי הבחירות, ברוך יחד נשפיל לילה עם כוכבי בוקר, אין איש יודע מה ילד יום, ודווקא כעת לאחר שזכינו והרשימות החרדיות רשמו הישג נאה, וככל זאת אין ברור אם יוכל לבוא לידי שימוש, מתחדדת התחושה: "חדלו לכם מן האדם כי במה נחשב הוא".

אך דבר אחד ברור, הציבור החרדי נמשך ימינה. פחות ופחות נשמעים הקולות לעשות שלום עם אויבנו, ויותר ויותר מתחדדת ההבנה, שדווקא ע"י שנבטח בה' ונעמיד את אויבנו במקומם, יבואו לנו השלום והנחת תחת השאת והשבר. יכולים אנו לראות זאת כגל לאומני שעובר עלינו, אולי סחף אחרי מנהיג ישראלי שכרת אתנו מעין ברית, אך נראה כי משהו עמוק יש כאן, משהו טמיר ונעלם.

המשך דבר העורך

נוספות, וכן ניתן להשאיר הודעות בענייני השעה וליטול חלק בדיונים שבין חברי הקבוצה. עבור כל זה, יש כאמור להשאיר הודעה ברורה עם שם ומספר טלפון במספר הנ"ל.

לסיום, מובא גם מכתב מרגש שקבלנו מאחד הקוראים, אשר מבין היטב את חשיבותה של האגודה ושל העלון ביחס לאותו תהליך אהי עליו דברנו, ומעומק הלב הוא פונה לאחיו הקוראים להרתם ולו במשהו למאמץ, לסייע בעד העוסקים במלאכה ולשאת בעול הכספי, ובכך להסיר חלק נכבד מהמכשולים והמהמורות העומדים בדרכנו.

בברכת שנה טובה,
גמר חתימה טובה וחג שמח,
העורך

בני התורה את אותה תשוקה לכינון מלכות ה' בארצנו כפי שבערה בלבותם של אותם ענקי רוח בהם עוסק המדור.

מבצע המנויים של אגודת 'קדושת ציון' נמשך ביתר שאת, ואנו מודים לכל מי שהצטרף עד כה. לקראת חג הסוכות, ככוונתנו להוציא עבור המנויים בלבד מוסף, ובו מאמרים לכבוד החג. מי שאינו מנוי בדואר רגיל יוכל לקבל את המוסף במהדרות דוא"ל.

שימו לב - במספר הטלפון של האגודה - 079-5383396 - ניתן להרשם לקו הודעות, בו ניתן להתעדכן בפעילויות השונות. החדש צפוי בחול המועד להיערך סיור מיוחד באזור העיר העתיקה, ובשבוע שאחר סוכות - טיול לאזור צרדה. מלבד זאת ישנן פעילויות שונות

כלאומנות גרידא, אינן תאוות שלטון הנובעת מיצר הגאות שבאדם. מדובר כאן בהבנת הלב - אע"ג דאינהו לא חזו מזלייהו חזי - כי לא יבואו בני העם אל תיקונם, כל עוד יהיו כפופים הם לבת אל נכר. אין רוח ישראל יכולה לסבול את הכפיפות לאומות העולם - לא בכפיפות הגשם, לא כל שכן בכפיפות הרוח.

אך לא זו בלבד. ישראל והבריאה כולה לא יבואו אל תיקונם, עד אשר כל מין האדם יהיה פונה אל בורא השמים ונוטויהם, השם עבים רכובו ומהלך על כנפי רוח. ופניה זו אינה יכולה להיעשות, עד אשר תהיינה כל האומות נכפפות לישראל, ואז יאמר ליעקב ולישראל מה פעל א.

צרכים אנו ללמוד את מהותנו, להבין למה מייעד אותנו יוצרנו, ולכוון את עצמנו לשם. אל לנו להשים לנגד עינינו יעדים זרים. שהרי אף אם נברח אל נינוה, לא נוכל לברוח מהיעוד אותו הועיד לנו מלכנו. אף אם יתנו לנו אומות העולם מלא ביתם כסף וזהב, אולי ננסה ונרצה, אך לא נוכל לעבור את פי ה' אהינו.

אם אדם שמבקש את צרכיו בראש השנה דומה לכלב שצועק: 'הב הב', מהי דמותו של אדם שכל עסקו בעוה"ז אינו אלא להטיב את מצבו החומרי, או אפילו הרוחני, ואינו חס על כבוד בוראו? ואם חקק בוראנו, שכבודו לא יושלם עד ידבר עמים תחתנו ולאומים תחת רגלינו, מי אנחנו שנוותר על כך?

על אף אדם. אם יהיה יליד אחד ביערות האמזונס אשר לא יקבל על עצמו את מלכות ה', אי אפשר לקרוא כאן: 'ויהיה ה' למלך על כל הארץ'.

ומתוך רגש זה של אחריות בינלאומית, הרינו מבקשים שה' יתן את פחדו ומוראו על כל מעשיו, יצוריו וברואיו. מבקשים אנו שיתן ה' כבוד לעמו, תהילה ליראיו ותקוה לדורשיו.

בימים אלו אנו מבקשים, כי יכפיף ה' את כל האומות תחת עם ישראל, לא רק מפני שזהו התיקון שלנו, אלא מפני שזהו התיקון שלהן. אם אין האומות נכפפות תחת ישראל, הרי שאינן יכולות להיעשות אגודה אחת, ואם אינן אגודה אחת, הרי שאינן יכולות לקבל את אור ה' כראוי להן לפי מדרגתן.

כאשר היינו בגלות, הרי שהשפע של עם ישראל הוצרך לבוא להם בצמצום, דרך שרי האומות ששלטו בהם. אך כעת החילונו לחזור למעמדינו הראשון. ארץ הקודש הרי עיני ה' אהינו בה מראשית שנה ועד אחרית שנה. כאן אנו ניזונים הישר מידיו של אבינו מלכנו, אנו

חשופים ביתר שאת לאור ה' הבהיר. וכאשר עם מתחיל לחזור למצבו הטבעי, לאחר שנות כבישה וצמצום ארוכות כל כך, הרי מן הנמנע הוא שלא ישאף לב העם ורוחו להמשיך הלאה, להתפשט בהתפשטות גמורה, ולחזור למצבו ולמהותו האמיתית בלי שום צמצום וגבול.

תחושות אשר יכולות להתפרש בטעות

יו"ל ע"י אגודת קדושת ציון

התאחדות החרדים לדרישת ציון על טהרת הקודש

לשאלות בכל ענין, להצטרפות לקבוצת השליחה, ולכל ענין אחר,

ניתן לפנות אלינו בדרכים הבאות:

"ארץ ישראל שקולה כנגד מילה"

כשם שמילה דוחה את השבת, כך כבושה של ארץ ישראל דוחה את השבת. ועוד שהיא שקולה כנגד כל מה שנברא בששת ימי בראשית"

(ילקוט שמעוני פרשת עקב אות תמ"ס)

"שאני ישוב א"י שאינה מצוה לשעתה אלא קיימת לעולם והיא תועלת לכל ישראל שלא תשתקע ארץ קדושה ביד ערלים" (ריטז"ה)

"אין ספק שהדירה בא"י היא מצוה גדולה בכל זמן בין בפני הבית בין שלא בפני הבית." (ריטז"ה)

"וצוה הכתוב שלא לכרות להם ברית שלום שלא להכותם כדי לכבוש ארץ ישראל." (תוספות צינמות)

"וכתב הרמב"ן ז"ל שהיא מצוה עשה נכנסת במנין המצוות לרשת את הארץ, ואין לנו רשות להניחה ביד האומות." (תשז"ך)

מחיר מיוחד לקוראי 'קדושת ציון' 30 ש"ח במקום 35
לרכישה: 052-7680494

מקריבין אף על פי שאין שם בית

הרב אבא שלמה גולדברג

צעקת עניים, ואנו אין לנו מה ליתן לו, יעביר כל טובו על פנינו, וימחל, ויסלח, וישפוט בצדק דלים, מה ייתן לו, ומה יוסיף לו, אותו הפתח שנתיגענו עליו, אשר גודלו כחודו של מחט, אם את כל העניין הוא עושה בעצמו, פותח פתחים ושערים, ומעביר בהם קרוניות ועגלות? יבוא ביום הכיפורים, ישפוך עלינו ים חסדו, טובו ורחמיו, ינקה, יכבס, ויכניסנו לראש השנה, צלולים ומאירים, ויכתוב ויחתום, ולמה תלה את סליחתו הגדולה דווקא בכך שהאדם יעשה מעצמו איזו פעולה, שביחס לתוצאה האדירה היא פעוטת ערך, כחודו של מחט??

ובגמרא בבבלי של יום הכיפורים גרסינן - "אמר ר' יוחנן, גדולה תשובה שדוחה את לא תעשה שבתורה, שנאמר (ויימיו 6) 'לאמר הן ישלח איש את אשתו, והלכה מאתו והיתה לאיש אחר, הישוב אליה עוד? הלא חנוף תחנף הארץ ההיא! ואת זנית רעים רבים ושוב אלי נאם ה'" (וימיו פה). אמנם צריך להבין, וכי הקב"ה עובר על לא תעשה שבתורה, של "לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה, לשוב לקחתה, להיות לו לאשה, אחרי אשר הטמאה, כי תועבה הוא לפני

ה', ולא תחטיא את הארץ אשר ה' אלהיך נתן לך נחלה" (דברים כד ז). וקשה אף יותר בפסוק עצמו שבירמיה - קשיא רישא לסיפא, בהתחלה הנביא אומר, שהבעל לא יכול להחזיר אותה, כי 'חנוף תחנף הארץ ההיא! ואם כן, היה צריך לסיים -

אבי תנועת המוסר, הוא הגבר אשר הקים עלול הראש אלול, הרים ראשו של ראש השנה, ורומם את טהרתו של יום הכיפורים, מרן אור ישראל, הגר"י סלנטר ציס"ע, הפליא בקושיה עצומה, מפני מה ראש השנה קודם ליום הכיפורים?

הלא לכאורה מוטב היה כי קודם יבוא הקב"ה ביוה"כ, ויכפר על עוונותינו, וכך - כשאנו טהורים וזכים - היינו נכנסים לדין בראש השנה, ובוודאי היינו יוצאים בדימוס, זכאים, ונכתבים לאלתר לחיים טובים ארוכים ולשלום. זוהי קושייתו, אך הדברים מתמיהים כל לומד, הלא אילו היה יום הכיפורים קודם, אימתי היינו מספיקים לעסוק בתשובה? מתי היינו מקבלים קבלות, ומתי היינו פותחים פתחים כחודו של מחט? אולם לא מחשבותינו - מחשבותיו של קדוש ישראל, מפני שאדרבה - היא היא קושייתו! הניחא, אם אכן הייתה תשובתנו שלמה, מתקנת את עוצם הפגמים אשר שיחתנו בעוונותינו הרבים, ובכח עבודתנו היינו זועכים אף בלחשינו, יודעים לעתור ולרצות. אבל לצערנו, הלא אין כך הם פני הדברים, הרי לגודל כלימתנו, זקוקים אנו לכל מידה נכונה, למען לא יבזה את מנחתנו, מנחת עני, ויקבל את תשובתנו הרופסת, כאישים וכניחוחים. אז אם כן, למה זה אנוכי, מה לנו לטרוח, לחפש ולפשפש, אם בלאו הכי, כדלים וכרשים דפקנו דלתו, וכל תקוותינו, כי א' רחום וחנון הוא, שומע אל אביונים, חונן דל, ומאזין

מה לנו לטרוח, לחפש ולפשפש, אם בלאו הכי, כרשים וכרשים דפקנו דלתו, וכל תקוותינו, כי א' רחום וחנון הוא, שומע אל אביונים, חונן דל, ומאזין צעקת עניים, ואנו אין לנו מה ליתן לו, וימחל, ויסלח, וישפוט בצדק דלים - מה ייתן לו, ומה יוסיף לו, אותו הפתח שנתיגענו עליו, אשר גודלו כחודו של מחט, אם את כל העניין הוא עושה בעצמו, פותח פתחים ושערים, ומעביר בהם קרוניות ועגלות?

נמצאנו למדים, שאבינו שבשמים, דודנו, אשר אנו רעיתו, יונתו, תמתו, מצפה ובידיו דליים על גבי דליים, מלאים רחמים חן וחסד, ותאב לשפוך, ולשפוך, אבל כביכול הוא כבול - "לא יוכל בעלה הראשון". אז הוא מבקש מאתנו - "ושוב אליי", את, "פתחי לי אחותי, רעיתי", "פתחי לי פתח", "שובו אלי", "כחודו של

מחט", בבקשה, "יונתי, תמתי" "ראשי נמלא טל", "ואני פותח לך קרוניות, נגלות", "יג מדות, ויום כיפורים שלם. אין לנו ברירה, עכשיו התור שלנו - "קמתי אני". וברמח"ל (מלמי כהלים) "...לא אפשר להימצא החיבור הקדוש, ועל כן צריך בתחילה שתקום, ואחר כך יתחבר דודה עמה, והווי קמתי אני לפתוח לדודי". וכבר נתנבא ירמיה - "הבן יקיר לי אפרים, אם ילד שעשעים, כי מדי דברי בו זכר אזכרנו עוד, על כן המו מעי לו, רחם ארחמנו נאם ה'... שובי בתולת ישראל, שובי אל עריך אלה, עד מתי תתחמקי הבת השוכבה, כי ברא ה' חדשה בארץ נקבה תסובב גבר". וברש"י שם - "הנה חדשה נבראת בארץ, שהנקבה תחזור אחר הזכר לבקשו שישאנה". כי זהו תוכנם של ימים אלו - "אני לדודי", "שובי בתולת ישראל", קודם אני עושה פעולות קטנות לשוב אליו, ואז "דודי לי", "רחם ארחמנו נאם ה'". וכבר דרשוהו גדולי דרשנינו - אלול - מזלו בתולה, לאמר - "שובי בתולת ישראל".

ואז, אחרי ששבנו אליו בבושת פנים, פתחנו פתח כחודו של מחט באתערותא דלתתא, ש-די עשינו את שלנו, תקיף עשה את שלך, מביאנו המלך חדריו, שמאלו תחת לראשי, וימינו תחבקי בסוכתו, ואנו יושבים בצילא דמהימנותא, אוכלים עמו, וישנים עמו, "על כן המו מעי לו, רחם ארחמנו נאם ה'".

והנה תורתנו הקדושה, תורת חיים היא, הפוך בה והפוך בה דכולה בה, כי עדיין נשאר

ואשוב אליך נאם ה' בתימה! אך תמורת זאת, דבר חדש, פתאום יש סוויץ' בעלילה, והנביא קורא אלינו ברוב רגש ואומר שהיא [אנחנו] תחזור [נחזור] אליו [לרבש"ע], שנאמר "ושוב אלי נאם ה'", לא בתימה אלא בסימן קריאה גדול!

אבל הנה כי כן, כאן בדיוק טמון הסוד, כי אמת נכון הדבר, הוא באמת לא יכול לשוב אליה עוד, אך זהו בדיוק המקום הנורא, שבו נכנס החידוש הנפלא, של "גדולה תשובה". אמנם הוא לא יכול, אבל היא - היא הרי לא בכלל האיסור, היא מנצלת את הפרצה, ודוחקת ונכנסת, "ושוב אלי נאם ה'". נכון, במציאות הגשמית אין פתרון כזה - "שאלו לחכמה חוטא מה עונשו? אמרה: חטאים תרדף רעה" (ירמלאי מכות פ"ב ה"ו). גם בתורה אין פתרון כזה - "שאלו לתורה חוטא מה עונשו? אמרה: יביא אשם ויתכפר". לאשה רגילה אין פתרון, אין פתרון מציאותי, וגם אין פתרון תורני, אבל כאן מגיע ה'אבל' הגדול - נכון, אין פתרון, אבל,

אבל גדולה תשובה". "שאלו להקב"ה חוטא מה עונשו? אמר: יעשה תשובה ויתכפר, הה"ד טוב וישר ה' על כן יורה חטאים בדרך". הגעת למבוי סתום? הלא חנוף תחנף הארץ ההיא. אבל רגע, רגע, אל תלכי, "טוב וישר ה'", הוא רוצה ללמד אותך איזה טריק, "יורה חטאים בדרך". אני רבש"ע לא יכול, "לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה, לשוב לקחתה, להיות לו לאשה, אחרי אשר הטמאה, כי תועבה הוא לפני ה'". אבל את, תחטפי את, "ושוב אלי נאם ה'". וכשנשבעו ישראל בספר שופטים, שלא יתן איש את בתו לשבט בנימין, מה עשו? למדו מדרכיו של מקום ואמרו, אנו לא ניתן להם את בתנו, אבל הם, הם - "ויצאו את בני בנימין לאמר, לכו וארבתם בכרמים וראיתם, והנה אם יצאו בנות שילו לחול במחלות, ויצאתם מן הכרמים, וחטפתם לכם איש אשתו מבנות שילו, והלכתם ארץ בנימין" (שופטים א').

כיוון שבאנו לכאן, אנחנו מבינים, שכמו שאחרי שנה שלמה בה התלכלכנו בעוונות, מגיעה אחרית השנה, ואבינו מלכנו מצפה לקבלנו באהבה ובחיבה רבה, אך הוא מחכה לאתערותא דלתתא שלנו כדי להתגבר על הלא יוכל בעלה הראשון – כך על אותה דרך ממש, אחרי שנתרחקנו מהיכלו ומביתו, מארצו ומנחלתו, אזי מגיעה אחרית הימים ודודנו רוענו מצפה לנו, אבל מה הוא יעשה עם הלא תעשה שבתורה? אז הוא מבקש מאתנו – "שובי בתולת ישראל, שובי אל עריך אלה", פתח לי פתח כחודו של מחט, ואני אפתח לך – "כה אמר ה' הנני יושב שבות אהלי יעקוב, ומשכנתי ארעם, ונבנתה עיר על-תלה, וארמון על-משפטו ישב" (ירמיהו ל יא). והמלבי"ם שם מפרש – "ר"ל תחלה ישוב שם באהלים, ואח"כ יבנו משכנות, ואח"כ תבנה ציון כמו שהיתה לפנים, ואח"כ יבנה המקדש, ובית המלך, וארמון על משפטו ישב, כפי משפטיו וחקתיו".

זאת, כי 'אחרית השנה' – אותו החדש שמולו בתולה, הרי הוא ממש דוגמת אחרית השנה של העולם כולו, הנקרא "אחרית הימים". בשניהם זקוקים ישראל לעורר את האהבה העליונה, באתערותא דלתתא, ואזי מתעוררת האהבה העליונה, ומלך ישראל מביאנו חדריו, חדר לפנים מחדר, מחבקנו בסוכתו, ומקים לנו את סוכת דוד הנופלת, והולכים ומתעלים מדרגה לדרגה, עד אשר "ישקני מנשקות פיהו". ובמלבי"ם על הפסוק שם בהמשך (35) בנבואת ירמיה, כתוב – "שעל ידי אתערותא דלתתא יתער אתערותא דלעילא לפי מעשיהם", ושכך מתחיל סדר "אחרית הימים" כמ"ש ב"אחרית הימים תתבוננו בה". ובספר בני יששכר כתב, במאמרי חדש אלול, וז"ל – "ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים, היינו ימי אלול אחרית שנה" כי ברא ה' חדשה בארץ. והרד"ק כתב על הפסוק

לנו להבין, מפני מה תלה הכתוב בספר ירמיה, את אי יכולתו של הבעל לשוב לרעייתו, אחרי אשר הוטמאה, דווקא בארץ, ככתוב "הלא חנוף תחנוף הארץ ההיא". אלא כך היא דרכה של תורה, "דברי תורה עניים במקומם, ועשירים במקום אחר" – מה שכיסה הפסוק בירמיה, גילה הפסוק בדברים, ושם הלא נאמר בפירוש – "לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה, לשוב לקחתה...כי תועבה הוא לפני ה'; ולא תחטיא את הארץ אשר ה' אלהיך נתן לך נחלה". בא זה ולימד על זה, אתה יודע למה, חנוף תחנוף הארץ ההיא? כי ארץ ישראל הקדושה והטהורה אינה מקבלת דברי טינוף וטומאה. ממילא יוצא לנו, שאותו הפסוק עצמו שהוא הסמל של גדולה תשובה – הוא בעצמו הפסוק שמזיהר, שארצנו הקדושה אינה יכולה לקבל עוברי עבירה. ואם תאמר, מה עניין תשובה לארץ ישראל? תשובתך בצדך, לשוב לארץ ולשוב בתשובה – זה אותו דבר עצמו, אשר עניינו לשוב לה' מריחוק החטא, ולזה חזרת ישראל

לארצם תלויה בתשובה^[*], וכפי שהתורה תלאתם זה בזה בפרשת התשובה (דברים ב) – "והשבת אל לבך בכל הגוים אשר הדיחך ה' אלהיך שמה, ושבת עד ה' אלהיך ושמעת בקלו...ושב ה' אלהיך את שבותך ורחמך, ושב וקבצך מכל העמים אשר הפיצך ה' אלהיך שמה, אם יהיה נדחך בקצה השמים, משם יקבצך ה' אלהיך ומשם יקחך, והביאך ה' אלהיך אל הארץ אשר ירשו אבותיך, וירשתה והיטבך והרבך מאבותיך". ולכן בנבואת ירמיה, כאשר הוא מתנבא על 'הבת השוכבה' שה' קורא לה לחזור בתשובה, הוא אומר – "שובי בתולת ישראל, שובי אל עריך אלה".

[*] לבאור מהות הקשר שבין התשובה לקיבוץ גלויות כבר הארכנו במאמרים רבים, ועיין היטב במאמרו של הרב מנשה בן יוסף בגליון האחרון – גליון אלול התשע"ט.

תקריב אפילו כשאין בית, וכמ"ש חז"ל (במדבר רבא ז' ט) - "הה"ד (לוי ב) - 'מי הקדימני ואשלם' וגו' א"ר תנחום ב"ר אבא מי שאין לו נכסים ועושה צדקה ... מי שאין לו בית ועושה מזוזה ... אמר הקב"ה זה הקדים וקיים מצותי עד שלא נתתי לו במה לקיימן, צריך אני לשלם". אם אתה תקריב בלי בית, הקב"ה

מתחייב לך - "ונבנתה עיר על-תלה, וארמון על-משפטו ישב", אשר זהו עניינו של ר"ה - מקריבין אע"פ שאין בית, וכמ"ש המשנ"ב (תקפ) - בכל הקרבנות בפרשת פינחס כתיב: "והקרבתם עולה", ובראש השנה כתיב: "ועשיתם עולה", ללמד שבראש השנה יעשה אדם עצמו כאילו מקריב את עצמו, הרי לך הקרבה בלי בית, ובגמרא בר"ה (י"ג), ששופר - היחס אליו הוא כמו לקרבן שנכנס לקדש הקדשים - "כיון דלזכרון הוא - ככפנים דמי". והכל נלמד מאבינו אברהם, שעקד את בנו, ורצה להעלותו עולה, ולהקריבו בלי בית, והקב"ה קיבל עולתו, ומי שענה לאברהם אבינו בהר המוריה, הוא יענה אתכם, "ונבנתה עיר על-תלה, וארמון על-משפטו ישב".

ריבוננו של עולם, אתה בקשתנו לשוב אליך, לשוב לעבודתך הטהורה, להגעל מטומאת חטאינו ולשוב לנחלתך הטהורה, להנצל מטומאת ארץ העמים, וצווינתו 'שובי בתולת ישראל'. אך גלוי וידוע לפניך, שלא אתנו יודע זו היא ביאה זו היא שיבה, רב להושיע האר עניינו כאשר בגודל רחמין הבטחתנו, פתחו לי פתח כחודו של מחט ואני אפתח לכם פתח כפתחו של אולם, וראה, כי אזלת די ואפס עצור ועזוב, ותעלה עדיך תפילתנו זו, ותחשב לפניך כאילו פתחנו פתח כחודו של מחט, ואתה תורנו דרכיך מה נעשה, שנשוב אליך ונחלתך, ואזי תפתח לנו פתחו של אולמך מכוון והיכלך, תשיבנו חדריך, ופרוש עלינו סוכות שלומך, ונבנתה עיר על-תלה, וארמון על-משפטו ישב, נפלה, לא תוסיף ליפול עוד, קום בתולת ישראל. ■

"שובי בתולת ישראל, שובי אל עריך אלה, עד מתי תתחמקין הבת השוכבה, כי ברא ה' חדשה בארץ נקבה תסובב גבר", וזה לשונו המתוק, המרגש אפילו לבבות של אבן - "עתיד לברוא חדשה, אחר שתשבי בגלות ימים רבים, ומה היא החדשה - כי נקבה תסובב גבר, שדרך העולם שהאיש מחזר ומסובב אחר האשה, וכן אמרו רז"ל בעל אבדה מחזר על אבדתו, ואז הנקבה תסובב אחר אישה, כלומר שישוּבו בני ישראל אל ה' אלהיהם ויגאלם, וכן אמר בנבואת הושע 'ואחר ישוּבו בני ישראל ובקשו את ה' אלהיהם ואת דוד מלכם, ופחדו אל ה' ואל טובו באחרית הימים".

ראש השנה הוא היום המתאים ביותר ללמד אותנו, שגם אם אין בית, וממילא אין זה נראה עכשיו שה' משרה עלי את שכינתו - אל תאמר אני מחכה שהקב"ה יפתח לי, יקרא לי, ירד אלי משמיים' - לא ולא! אתה תפתח, והוא יבוא

עכשיו, בא וראה נפלאות מתורתנו הקדושה, כיצד נרמז סוד זה בפסוקי בניין הבית השני, ככתוב בספר עזרא (פרק א), כאשר באו בני הגולה, לבנות את בית ה'. תחילה החלו להקריב קורבנות, ומתי זה קרה? "ויגע החדש

השביעי, ובני ישראל בערים, ויאספו העם כאישי אחד אל ירושלם... ויבנו את מזבח אלהי ישראל, להעלות עליו עלות, ככתוב בתורת משה איש האלהים, ויכינו המזבח על מכותיו... ויעלו עליו עלות לה' עלות לבקר ולערב... מיום אחד לחדש השביעי החלו להעלות עלות לה' והיכל ה' לא יסד". ואמרו על זה חז"ל (מדות ט"ו) - "אמר רבי יהושע, שמעתי, שמקריבין אף על פי שאין בית". ובגמרא בזבחים (ט"ו) בנוסח אחר - "ר"א בן יעקב אומר שלשה נביאים עלו עמהן מן הגולה, אחד שהעיד להם על המזבח, ועל מקום המזבח, ואחד שהעיד להם שמקריבין אף על פי שאין בית". וזהו פלא, שבדיוק בראש השנה נלמד היסוד הזה, שמקריבין אף על פי שאין בית! ולפי דברינו, הרי הדברים הם ממש כמין חומר, ראש השנה הוא היום המתאים ביותר ללמד אותנו, שגם אם אין בית, וממילא אין זה נראה עכשיו שה' משרה עלי את שכינתו - אל תאמר אני מחכה שהקב"ה יפתח לי, יקרא לי, ירד אלי משמיים' - לא ולא! אתה תפתח, והוא יבוא, ועוד איך שהוא יבוא,

ברכת הארץ ומהותה הרב הלל לוונטהל

תגובה לדברי הגאון רבי יצחק ברנד בוועידת 'קדושת ציון'

בוועידה השנתית האחרונה, זכינו לשמוע מערכה מהגר"י ברנד שליט"א בגדר ברכת הארץ שבברכת המזון^[א]. והסיק הרב שליט"א, כי בזמננו, אחר שהחזירנו ה' לארצנו, יש לומר: "נודה לך ה' אלהינו על שהנחלת לנו ארץ חמדה...", ושכל הפחות יש לומר: "על שהנחלת לאבותינו ולנו".

והתועלת היותר חשובה, תהיה בעצם ההתבוננות בברכות שאנו מברכים על המזון, אשר יש בה כדי לעורר בנו אהבת ארץ הקודש, וללמדנו חשיבותה של הארץ בחייו של היהודי.

ב

וקודם שאבוא לפרט הסוגיה אקדים, כי בחיפוש שערכתי [בתוכנת 'אוצר החכמה'] מצאתי כי כבר היו מחכמי הדור האחרון, אשר רצו לחדש שבזמננו יש לומר: 'שהנחלת לנו'.

הראשון שמצאתי הוא בספר אורח ישרים (ואג"ת)

להרב מנחם צבי טאקסין, וז"ל (פסחים קט): – "וזה הברכה שאנו מברכים בברכת המזון 'נודה לך וכו' על שהנחלת לאבותינו ארץ חמדה טובה ורחבה וכו', ולעיתיד נאמר במהרה בימינו: 'נודה לך וכו' שהנחלת אותנו'^[א]."

עוד מצאתי להג"ר שרגא היימן זצ"ל שכתב בספרו 'ברכת שרגא' (נכ"ח כ:): "יש מקום לחשוב שיהושע מסתבר שתיקן להודות על נתנת

וביסם דבריו על שלוש הנחות יסוד. א. כתיבה 'לאבותינו' אין הכוונה לאברהם יצחק ויעקב, אלא לדור נוחלי הארץ. ב. יהושע שינה את נוסח ברכת הארץ אחר הכיבוש. ג. השינוי שעשה יהושע הוא שינוי הלשון ל"שהנחלת לנו", ואחר שגלו חזר הדבר לקדמותו.

והנה כשנתבונן היטב בפרטי הסוגיה, נבחין כי כל אחת מההנחות הללו נכונה לפי מקצת הראשונים או האחרונים, אבל אינן לכו"ע. ומתוך ביאור הסוגיה ננסה לעמוד מהי סוגיה דשמעתא באופן היותר פשוט כפי משמעות דברי רבותינו הראשונים ז"ל^[א].

וכדי שיהיו הדברים נהירים לכל לומד, לא כתבתי הדברים כתגובה בעלמא לטענות הגאון

[א] ועיי"ש שחידש שלעתיד לבוא [וכדבריו: 'כאשר ננאל מנגלותנו ונבוא לארצנו, דהיינו בזמננו] יהיה לילל פסח כוס חמישי על נחלת הארץ, ומשמע שם מדבריו שהיה פשוט אצלו שהגאולה תהיה ע"י מב"ד.

[א] ונדפסו הדברים בגליון מ"ד - אב תשע"ט.

[ב] ובזאת אודיע כי כל דברי כאן לא נכתבו כהוראה למעשה, אלא רק להציע הדברים לפני הלומדים והחכמים.

ואם מחמת שעדיין אין רוב הארץ בידינו, ואין רוב יושביה עליה, ועוד כמה טעמים על זה הדרך [וראה באגרות משה (סי', י"ד ג' סי' קכ"ד), שכתב בנידון אם י"ל על תבואת אר"י "על הארץ ועל מזונותיה", וז"ל: 'בודאי אין בידינו לשנות בנוסח הברכות כלום'].

ג

ועתה נבוא לעצם הסוגיה.

הנה מקור הסוגיא נמצא בברכות (ס"ג): "א"ר נחמן: משה תקן לישראל ברכת הזן בשעה שירד להם מן. יהושע תיקן להם ברכת הארץ כיון שנכנסו לארץ. דוד ושלמה תקנו בונה ירושלים. דוד תיקן: "על ישראל עמך ועל ירושלים עירך", ושלמה תיקן: "על הבית הגדול והקדוש".

והקישו כמה ראשונים, שלכאורה נסתרים דברי ר"נ מהמשך הסוגיא שם, שאמרו: "ת"ר: מנין לברכת המזון מן התורה, שנא': 'ואכלת ושבעת וברכת' זו ברכת הזן, 'את ה' אלהיך' זו ברכת הזימון^[1], 'על הארץ' זו ברכת הארץ, 'הטובה' זו בונה ירושלים, וכן הוא אומר: 'ההר הטוב הזה והלבנון'² וכו'.

הרי מוכח, ששלוש הברכות חיובן מדאורייתא, ולא מובן, אם כן, כיצד ניתן לומר שנתקנו במהלך הדורות^[1]. וכל הראשונים כתבו, דאמנם כל הברכות חיובן מדאורייתא, אבל מטבע הלשון נקבע ע"י הנביאים. אמנם יש להתבונן היטב בלשון כל אחד מהראשונים.

הארץ וכלשון התורה: 'על הארץ הטובה אשר נתן לך'. אלא לאחר החורבן נשתנתה לשון זו לנוסח 'על שהנחלת לאבותינו', כיון שא"א לומר "על שנתת לנו" בישיבה על אדמת נכר. וכו'. ולפי"ז עתה כשאנו שוב זוכים עכ"פ בישיבת הארץ, יש לחשוב מתי תשוב העטרה ליושנה, ולומר לשון התורה 'שנתת לנו'. וכו'. וכשהצעת ענין זה לגדול אחד, העיר שיש להסתפק בדבר, אם המטבע של יהושע הוא על נתינת הארץ לכל פרט בכל דור, או על הנחלה בזמן יהושע.

כך כתב גם הרב חיים דוד הלוי [רב העיר ראש"צ וחבר מועצת הרה"ר] בספרו מקור חיים (פרק פ"א): "ונוסחת ברכת הארץ שהתקין יהושע וכו', נוסחתה היתה בודאי כך: "גודה לך ה' אלהינו על שהנחלת לנו ארץ חמדה" וכו'. השינוי העיקרי והברור שאחרי הגלות הוא מלת "לאבותינו" וכו'". והוסיף שם בסוגריים: "לענ"ד היה מן הראוי שחכמי דורנו זה שזכה לאתחלת דגאולה, יחזירו שוב לנוסח ברכה זאת מלת לנו וכו', ותהיה זאת מכלל תודעתנו לה' שזכנו להתנחל שוב בארץ חמדתו".

מלבד שלושה אלו שכתבו בפירוש, שבזמן הגאולה יש לשנות את הנוסח ל'לנו', יש עוד כמה מאחרוני זמננו, שכתבו כי הנוסח המקורי שתקן יהושע היה 'לנו', ורק בגלות נשתנה. והראשון לכולם הוא האלשיך (דברים ט'). ולפי כל אחרונים אלו יש לדון, האם בזמננו יש להחזיר את הנוסח הקדום [לפי דעתם], או שמא נאמר שעדיין אין כאן הנחלה גמורה, אם כהצד שהעלה הגאון הרב ברנד שצריך חילוק נחלות,

[ד] הגר"א גורם איפכא, ועיין מהרש"א.

[ה] ובפשטות היה אפשר לתרץ דהוי אסמכתא, אבל הראשונים היה ברור להם שהוא ממש מן התורה כפשטות לשון הברייתא. והנה מסברה היה נראה לומר לכאורה, שהברייתא מביאה מקור מדאורייתא, ולפיו יש להזכיר בברכת המזון שלושה דברים אלו - מזון ארץ וירושלים, אבל מן התורה אפשר להזכיר את כולם בברכה אחת [וכברכת מנין שלושה], ויהושע תיקן שכנסנו לארץ שיאמרו הברכה על הארץ בפני

עצמה, ודוד ושלמה תיקנו שיאמרו ענין בנין ירושלים ג"כ בברכה בפני. אבל הראשונים לא תירצו כן, ואין סברתנו כלום כנגד דבריהם [ושמא דבריו הרשב"א אפשר לפרש שלא נתכוין, וד"ק].

אמנם מצאתי בספר הצ"ח [להנהיג ביהודה] שכתב, שברכת הזן ברכו מיד, וברכות הארץ ובונה ירושלים לא ברכו עד שבאו לארץ. והנה סתם ולא פירש. ולכאורה מוכח שמכר כמו שכתבנו, אא"כ נאמר שמכר כהחידוש שנכתוב לקמן באות ה'.

אמנם אכן משמע מכל דבריהם, שלא רק ברכת 'בונה ירושלים' היתה נאמרת קודם לדוד ושלמה, אלא אף ברכת הארץ היתה נאמרת קודם שבא יהושע, והוא לא תיקן אלא את המטבע [וברשב"א הוא מפורש לכאורה].

ד

הרא"ש, לעומת זאת, כתב: "ולא בעי למימר, שלא ברכו אותה ברכה עד דוד ושלמה, דהא לקמן דרשינן כולהו מקרא, אלא דוד ושלמה תקנו המטבע לפי מה שנתוסף טובה לישראל". וכבר עמד המעדני יו"ט על כך שמהיושע כלל לא הוקשה לרא"ש, אלא רק מדוד ושלמה^[1].

ובדרכו הלך בנו אחריו, שהטור חילק שלוש הברכות זו מזו, ורק בברכה שלישית כתב, וז"ל (ד"ח קפח): "שלישית בונה ירושלים. ודוד ושלמה תקנוה וכו', ולא למימרא שלא בירכו אותה עד שבא דוד וכו', אלא הם תיקנו המטבע לפי מה שנתוסף להם טובה לישראל. דודאי קודם הכיבוש ובנין הארץ לא אמרו כמו אחר הכיבוש והבנין, כמו שאין אנו אומרים מטבע שטבעו דוד ושלמה, שאנו מבקשים להחזיר המלכות ולבנות הבית, והם היו מבקשים להמשיך שלות הארץ והמלכות והבית".

ודקדק הב"ח שמשמע מלשון הטור, שרק מדוד ושלמה הוקשה לו, אבל לא מיהושע. וכתב הב"ח שהטור סבר כהרא"ש. וביאר שסברו, שיהושע אף המטבע לא שינה, אלא רק צחצח הלשון, משא"כ דוד ושלמה טבעו מטבע חדש.

הרמב"ן ז"ל כתב (פסגות לסכ"מ שורש טו): "וכן אמרו משה תיקן וכו', וכולן אין מטבען תורה וכו', ובאו הנביאים ותיקנו לנו נוסח מתוקן הלשון וצח המליצה. ושינינו בו אנחנו עוד בגלות: 'ומלכות בית דוד משיחך מהרה תחזירנה למקומה ותיבנה ירושלים'. כי העניין תקן שלמה ובית דינו, והלשון כפי הזמנים יאמר".

ובעי"ז כתב הרשב"א ז"ל (נרתיק טז): "וי"ל דמטבען הוא שטבעו להן. דאי מדאו, אם רצה לאומרה באי זה מטבע שירצה אומרה. ואתו משה ויהושע ודוד ושלמה ותקנו להן מטבע לכל אחת ואחת בזמנה. וכו'. ובדאי דקודם כיבוש הארץ ובנין ירושלים לא היו אומרין כמטבע שאמרו אחר כיבוש ובנין, וכמו שאין אנו אומרים כאותו מטבע שתיקנו דוד ושלמה, שאנו מבקשים להחזיר המלכות ולבנות הבית, והם היו מבקשים להעמיד המלכות ולהעמיד הבית ולהמשיך שלוות הארץ".

ובעי"ז בריטב"א: "ונוסח שלהם היה על קיום הבית ולהעמיד המלכות ולהמשיך שלוות הארץ. ונוסח שלנו הוא שאנו מבקשים על מלכות בית דוד ושיבנה הבית".

וכן במאירי: "הם תיקנו להם מטבע, אע"פ שאחר החורבן הוצרכו חכמי הדורות^[1] לשנות המטבע בקצת דברים, בהשבת מלכות בית דוד למקומה וכו'".

הרי שכל הני ראשונים כתבו בפירוש, שיש שינוי בין לשון שאמרו הם ללשון שאנו אומרים, ואעפ"כ לא הזכירו כלל שינוי בברכת הארץ, אלא רק בברכת בונה ירושלים^[1]. [ואמנם המאירי כתב זכ"ב וצ"ב כוונתו].

[1] והמעדני יו"ט תירץ, דקרא דברכהמ"ה נאמר אחר הכותם את סיחון ועוג, וא"כ נחשב לתחילת כניסתם לארץ, וכיון שלמשה נאמר שלא יביא את העם לא"י, תיקן יהושע את הברכה, וברכת הוון וברכת הארץ כפעם אחת נתקנו. עכ"ד. וסוף דבריו צ"ב, דבהדיא אמר ר"ג דמשה תיקן ברכת הוון כשירד להם מן, וזה קדם טובא. וי"ל לדבריו, שמשה תיקן את המטבע כשירד המן, ונעשה דאורייתא רק בעת מלחמת סיחון.

[1] משמע מדבריו, שהיה נצרך שחכמי הדורות יקבעו נוסח חדש. וכדברי האג"מ שהבאנו לעיל, שאין אנו יכולים לשנות נוסחאות מדעתנו אף כשיש שינוי בנסיונות.

[2] והגר"י ברנד דייק ממה שכתב הרשב"א לשון 'דקודם כיבוש' ואחר כיבוש', שאף יהושע עשה שינוי. ויישב לקמן.

הארץ הטובה אשר נתן לך", אבל קודם שבאו לארץ, י"ל שלא נתחייבו כלל בברכת המזון נמלכו תקנת משה משעה שירד המזון.

ובזה תתורץ קושיית המעדני יו"ט על הרא"ש, דבאמת קושיית הרא"ש כולה לא היתה אלא מדוד ושלמה, כיון שהיו זמן רב אחר שנכנסו לארץ, וא"כ לא יתכן שעד זמנם לא ברכו 'בונה ירושלים', שהרי נלמד מהפסוק. וע"ז תירץ, שהם קבעו את המטבע. אבל על יהושע שפיר י"ל, שקבע גם את עיקר הברכה.

ואף בדברי הרשב"א יש לומר כן, ומה שכתב הרשב"א אף ביהושע שתקן מטבע - לאו למימר שהיתה הברכה מלפנים, אלא שמלבד תיקון עצם הברכה, תיקן גם מטבע. תדע, שהרי הרשב"א כתב גם על מרע"ה שתיקן מטבע, והוא ודאי תיקן המטבע קודם לצייווי דברכהמ"ז, כמו שאמרו שתיקן כבר כשירד המזן, וא"כ א"א לומר שכבר קדמה ברכת הזן למשה, אלא מוכח, שקבע גם את עיקר הברכה וגם את המטבע.

אמנם עדייין צ"ב מה שנקט הרשב"א עניין הכיבוש,

שלכאורה שייך לברכת הארץ. וליישב זה, נקדים עוד קושייה. שהנה אמרו שדוד תיקן: 'על ישראל עמך ועל ירושלים עירך', ושלמה תיקן 'על הבית הגדול והקדוש'. וצריך ביאור, דבשלמא מה שדוד תיקן 'על ירושלים עירך' מובן, כיון שהוא כבש את ירושלים מיד היבוסים. אבל מה ענין 'על ישראל עמך', ומה נתחדש בימיו? ובאמת הקושייה היא על עצם המטבע, מה שייך בקשת רחמים על ישראל לברכת בונה ירושלים?

אמנם הקשה הב"ח, שהרי הטור נקט את לשון הרשב"א - 'קודם כיבוש' ו'אחר כיבוש' - ומשמע מדבריו, שאף יהושע שינה את המטבע^[ט], ואם כן נשאלת השאלה מדוע לא כתב הטור גם גבי ברכת הארץ שהיו מברכין מקדם, ויהושע תיקן רק את המטבע. והסיק הב"ח, שהטור סבר כהרשב"א, ונטר למילתיה עד הכא, ובאמת התכוון בדבריו אף על יהושע.

נראה לומר, שיהושע כלל לא שינה את המטבע ממה שהיה קודם, אלא הוא עצמו תיקן את הברכה, וקודם לכן לא היו אומרים אותה. ואע"פ שדרשו בגמרא, שכל הברכות שורשן מדאורייתא, לא קשיא כלל, שהפסוק מדרב על הזמן אחר שבאים אל הארץ, שאז יש ציווי "ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך על הארץ הטובה אשר נתן לך", אבל קודם שבאו לארץ, י"ל שלא נתחייבו כלל בברכת המזון

אמנם, דוחק גדול הוא לומר כן, דמלשון הטור משמע, שדווקא ברוד היה חידוש מטבע. ובאמת אף בדברי הרשב"א שכתב שהיה מטבע קודם כיבוש ואחר כיבוש, אין נראה לומר שכונתו לברכת הארץ, דהא בסוף דבריו כתב שההבדל הוא: 'שאנו מבקשים להחזיר המלכות ולבנות הבית, והם היו מבקשים להעמיד המלכות, ולהעמיד הבית, ולהמשיך שלות הארץ'. משמע ששלות הארץ - שהוא חלק מעניין בונה ירושלים, ולא כתב שהשינוי הוא בלשון 'על שהנחת לנו'.

ועוד, דבגמרא כתוב, שיהושע תיקן את הברכה בעת שנכנסו לארץ, והרי הכיבוש היה רק אח"כ.

ה

וע"כ נראה לומר, שיהושע כלל לא שינה את המטבע ממה שהיה קודם, אלא הוא עצמו תיקן את הברכה, וקודם לכן לא היו אומרים אותה. ואע"פ שדרשו בגמרא, שכל הברכות שורשן מדאורייתא, לא קשיא כלל, שהפסוק מדבר על הזמן אחר שבאים אל הארץ, שאז יש ציווי "ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך על

[ט] ומה דקדק הגר"י ברנד, שאחר הכיבוש שינה יהושע הנוסח מ'לאבותינו' ל'לנו'.

אלא זהו עיקר חיוב ברכהמ"ז מן התורה - ממילא אף בגלות המשיכו לברך את אותו הנוסח, ואין מקום לומר שהנוסח הקדום היה 'שהנחלת לנו'.

ו

אמנם, אע"פ שהוכחנו מלשון הראשונים שהשינוי בגלות היה רק בברכת 'בונה ירושלים', במקום אחד נמצא מפורש שהיה שינוי אף בברכת הארץ. והוא בשו"ת התשב"ץ (פניין קסב), וז"ל: "ידוע הוא שיהושע תיקן ברכת הארץ, ודוד ושלמה ברכת בונה ירושלים. ובלא ספק שלא היו על נוסח זה שאנו מברכין אותן".

הרי מפורש, שאף ברכת הארץ נשתנתה בגלות. אמנם יש לדון אם השינוי היה בלשון "על שהנחלת לאבותינו". ויש לדון אם "אבותינו" הכוונה לשלושת האבות, או לדוד נוחלי הארץ^[א].

והנה סדר הברכה צ"ב, אמאי הקדימו הנחלת הארץ ליציאת מצרים, והרי קודם יצאו מצרים, ורק אח"כ נחלו את הארץ. ואף ברית מילה ומתן תורה היו קודם לביאת הארץ^[ב]. אמנם, אם נאמר שבתביבה 'אבותינו' הכוונה

ונראה לומר בעז"ה, שבימי דוד נכנעו כל אויבי ישראל תחתם, וכמש"כ (פמ"ב 31): "ויהי כי ישב המלך בכיתו וה' הניח לו מסביב מכל איביו"^[א]. ואז נחשב הדבר שכבשו את הארץ בשלימות והיו בשלוה, וע"ז תיקן דוד 'על ישראל עמך'. ובוה מיושבת היטב לשון הרשב"א, שפתח בכיבוש הארץ ובנין ירושלים, ואילו לגבי הגלות כתב דשינוי רק בברכת 'בונה ירושלים', וכלל בתוכה את המשכת שלות הארץ.

ונמצא שמפורש מדברי הרא"ש והטור, וכן מדויק מלשון הרשב"א, שהשינוי כולו לא נעשה אלא בברכת בונה ירושלים, ושינוי זה שנעשה ע"י דוד ושלמה כשרבתה טובה על ישראל - בטל השינוי כשבטלה הטובה. אבל ברכת הארץ תיקנה יהושע מיד כשנכנסו לארץ, כלשון הגמרא ונכמו שהביא הגאון שליט"א מדברי הגר"א שתיקנה מיד ביום שעברו. וי"ל, שכלל לא תיקן את הברכה מחמת שינוי במצב של עם ישראל שהצריך שינוי בברכה, אלא שעד עתה היו פטורים מברכהמ"ז, ועתה נתחייבו (מלבד ברכת הזן שהיו מחויבים מכח תקנת משה). וכיון שמתבע הלשון של ברכת הארץ לא היה לרגל איזו הטבה מיוחדת,

[א] השינוי, וכתב דא"כ מוכח שהשינוי היה 'שהנחלת לנו', וא"כ הוכיח שבתביבת 'לאבותינו' שאנו אומרים - הכוונה לדודו של יהושע. אמנם כבר הוכחנו, שלכאורה השינוי אחר הכיבוש לדעת הרשב"א היה בברכת בונה ירושלים, ושוב אין הכרח גבי לשון 'לאבותינו'.

[ב] אמנם אפשר ליישב, שכיון שעיקר הברכה על הארץ - הקדימו ענינה לשאר הדברים.

[א] והדבר מוכרח, שהרי ה' אמר לדוד שהוא לא יבנה את הבית כיון ששפך דם רב, והבמחיו ששלמה יהיה איש מנוחה והוא יבנה את הבית. ונמצא, שבסוף ימי דוד כבר היו אויביהם כנועים תחתיו.

[בא] והוכיח הגאון שליט"א מלשון הרשב"א (נרפם במעות רא"ש), שכתב שהיה שינוי אחר כיבוש, שיהושע עשה

קו טלפוני בו מושמע דבר האגודה על ענייני השעה
מספר הקו 079-5383396

נשבעת לאבותינו לתת לנו" ודאי קאי אג' אבות. ואם נאמר ש'לאבותינו' בברכהמ"ז מדבר על נוחלי הארץ, א"כ היאך יליף ר"י ברכהמ"ז מביכורים, אלא מוכח ג"כ שסבר כהרמב"ם^[1].

וכן כתב המהר"ל (ח"ו ברכות סז), ש'חמדה טובה ורחבה' הם כנגד אברהם יצחק ויעקב. וג"כ משמע ש'אבותינו' קאי עליהם.

וע"כ נראה לומר, שאף לתשב"ץ שכתב שהיה שינוי בברכת הארץ, אין כוונתו שהיו אומרים 'על שהנחת לנו', דא"כ נצטרך לומר ג"כ שהיו מהפכים הסדר ומקדימים יציאת מצרים להנחת הארץ. אלא נראה, שבזמן שהיו בארץ, היה להם איזה נוסח בתוך הברכה שבה הודו על ישיבתם בארץ וביקשו שתמשך^[1].

לאברהם, יצחק ויעקב, אתי שפיר, שקודם הנחלים ה' את הארץ, ורק אח"כ הוציאנו ממצרים.

ומלבד הדיוק הנ"ל, נמצא מפורש בשו"ת הרמב"ם שכתב לעובדיה הגר, וז"ל: "ויש לך לומר שהנחת את אבותינו, שלאברהם ניתנה הארץ, שנא': "קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתנה". הרי מפורש, שקאי על האבות ולא על נוחלי הארץ. וכן כתב המשנ"ב (סי' קט"ו ס"ק ז).

וכן איתא בתוס' בהשותפין (ב"ב פ"ג ס"ג ד"ה למשועי), שר"ת לא היה מניח לגרים לברך ברכת הזימון, לפי שאינו יכול לומר: "שהנחת לאבותינו". ור"י פליג, והביא מירושלמי דתני משמיה דרבי יהודה, דגר מביא ביכורים וקורא, כיון דאברהם חשיב אב לכל האומות. והנה מה שכתוב בביכורים: "אשר

[1] לדוגמא: "נודה לך על שהנחת לאבותינו ארץ וכו' ועל שהוצאתנו וכו' ועל שהעליתנו אל הארץ אשר נשבעת לאבותינו לתת לנו ואל תמשנו מעל אדמתנו לעולם ועד".

[2] ואף ר"ת דפליג - משמע שהוא רק משום שסבר שהירושלמי משובש ולא סבירא ליה שאברהם נחשב אב לגר עד כדי שיוכל לקרות, אבל לא חלק על עצם הדמיו בין ברכהמ"ז לביכורים.

Donating and taking part in the mission of Kedushas Zion!

US charitable -tax deductible (checks):

Make out checks to
Central Fund of Israel
c/o Marcus Brothers Textiles
980 6th Ave
New York NY 10018
Attn: Arthur Marcus

Include note that it is for
Kedushas Tzion
Or for Israeli residents:
Jay Marcus
13 Hagoel st
Efrat , 90435

הרש"י הראשון בתורה

הרב מאיר גולדמינץ

הארץ נתנה לאברהם במלואה. אין להסתפק בחלקה. הנה שוב, כאשר לוט נפרד ממנו, נגלה אליו ה' ואמר לו "כי את-כל-הארץ אשר-אתה ראה לך אתגננה ולזרעך עד-עולם" (שם י"ט).

להבטחה האלהית יש הגדרת מקום, והיא בשלמותה נתנה לאברהם אבינו. הנה כברית בין הבתרים הדבר חוזר ומתבסס - "ביום ההוא פרת ה' את-אברם ברית לאמר ולזרעך נתתי את-הארץ הזאת מנהר מצרים עד-הנהר הגדל נהר-פרת" (שם ט"ז).

רבש"ע חוזר על שבועתו שוב ושוב. הנה גם כברית המילה נאמר "ונתתי לך ולזרעך את-הארץ את-ארץ מגרדך את-כל-ארץ כנען לאחזת עולם" (שם ט"ח).

על שבועה זו זה יש דגש מאוד ברור: "כי ביצחק יקרא לך זרע" (שם כ"א), ועל כן "לא יירש בך האמה הזאת עם-בני עם-יצחק" (שם כ"ב).

(שם י"ט)

ומבניו של יצחק, ברכה זו הונחלה ליעקב בלבד: "וימתן-לך את-ברכת אברהם לך ולזרעך אתך לרשתך את-ארץ מגרדך אשר-נתן ליהם לאברהם" (שם כ"ד).

ומיד אח"כ נגלה האהים אל יעקב בחלום הלילה, ושם הוא מבטיח לו - "הארץ אשר אתה שכב עליה לך אתגננה ולזרעך" (שם כ"ה).

ושוב נגלה ה' ליעקב בכואו מפדן ארם, ומבטיחו לו - "ואת-הארץ אשר נתתי לאברהם וליצחק לך אתגננה ולזרעך אתך את-הארץ" (שם ל"ב).

ועוד רבות בפסוקים, הן בהבטחת הארץ לאבות ולזרעם, והן בציווי על ירושת הארץ לבנים

ידועים ומפורסמים דבריו של רש"י בפירושו על הפסוק הראשון בתורה, שבהם הוא כותב מעין "הקדמה" לתורה:

"אמר רבי יצחק: לא היה צריך להתחיל את התורה אלא מ'החדש הזה לכם', שהיא מצווה ראשונה שנצטוו בה ישראל. ומה טעם פתח בבראשית? משום 'כוח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גויים'. שאם יאמרו אומות העולם לישראל: לסטים אתם, שכבשתם ארצות שבעה גויים, הם אומרים להם: כל הארץ של הקב"ה היא, הוא בראה, ונתנה לאשר ישר בעיניו. ברצונו נתנה להם, וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו".

על דברי רש"י אלו התבססו רבים וטובים בקביעת זכותנו על הארץ. הנה, רש"י כתב כאן את היסוד לכל: רבש"ע שברא את העולם - זכותו לקבוע איזו ארץ תהיה שייכת לאיזה עם. וריבוננו של עולם אכן קבע, שארץ ישראל שייכת לעם ישראל. ממילא, אם מאשימים אותנו כי גזלנו את הארץ מן הכנענים, הרי תשובתנו, כי אהים נתן לנו את הארץ.

האמת היא, שאין צורך בדברי רש"י לשם כך. הן פסוקים ערוכים הם בתורה עצמה:

בפעם הראשונה בה פונה הקב"ה לאברהם אבינו, הוא מצווה אותו ללכת אל הארץ: "ויאמר ה' אל אברם לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך" (בראשית י"ב).

הנה, מיד כאשר אברהם אבינו מגיע לארץ, מודגש לו שהוא לא יסתפק במגורים בארץ תחת שלטון הכנענים, אלא נאמר לו "ולזרעך אתך את-הארץ הזאת" (שם י"ז).

ישראל!¹

לא את זכותנו על הארץ בא רש"י ללמדנו, אלא את חשיבותה של ארץ ישראל מרים רש"י על נס.

בוא וראה כמה חשובה היא ארץ ישראל בעיני הקב"ה!

כמה גופי תורה לא נכתבו אלא ברמיזה, ונלמדו מאות יתרה או גזרה שווה, ואילו עניינה של ארץ ישראל מוזכר בהרחבה יתרה.

כבר בתורה עצמה אנו רואים את החשיבות העצומה של ארץ ישראל. הרי התורה חוזרת על עניינה של ארץ ישראל אינספור פעמים. מוסיף ומחדש לנו הרש"י הראשון בתורה, שגם מה שלא בהכרח נראה כקשור לארץ ישראל - כל חומש בראשית, ועוד שתיים וחצי פרשיות מחומש שמות - כל אלו נועדו על-מנת שנדע לעמוד על זכותנו על הארץ.

אם עומדים אנו מול מציאות, בה אומות העולם מנסות לגזול מאתנו את ארצנו, ומעמידות את כל אמצעי הלחץ שלהם על כף המאזניים, הרי שארבע עשרה וחצי פרשיות בתורה עומדות בכף שניה, ומחזקות אותנו שלא נמסרנה בידם.

כי לְמַדְּנו רש"י, שכל חומש בראשית וכרבע מחומש שמות נועדו למטרה הזו: לשמור על ארץ ישראל.

כאמור, בדבריו אלו רש"י לא בא לבאר פסוק מסוים, ואין בו פירוש למילה כזו או אחרת מן התורה. רש"י כאן נותן לנו מעין 'הקדמה' לתורה, 'מבט' שעל-פיו צריך ללמוד את התורה כולה, או לפחות את כל פסוקי התורה עד 'החודש הזה לכם'. מבט המלמד אותנו, שקודם שמתחילה התורה לצוות אותנו את מצוותיה, עלינו לדעת להזיק בארץ ישראל. ■

- "כִּי אַתֶּם עֹבְרִים אֶת-הַיַּרְדֵּן לְבֹא לְרִשֵּׁת אֶת-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-הִיא אֲהִיכֶם נֹתֵן לָכֶם וּרְשַׁתְּם אֹתָהּ וַיִּשְׁבַּתְּם-בָּהּ" (דברים יא נא).

הבעלות על הארץ מצד בורא עולם כה ברורה היא - "וְהוֹרַשְׁתֶּם אֶת-הָאָרֶץ וַיִּשְׁבַּתְּם-בָּהּ, כִּי לָכֶם נֹתַתִּי אֶת-הָאָרֶץ לְרִשֵּׁת אֹתָהּ" (צמדבר לג נג).

וגם גבולותיה ברורים: "כָּל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר תֵּדָרֵךְ כָּף-רִגְלְכֶם בּוֹ לָכֶם יְהִי. מִן-הַמִּדְבָּר וְהַלְבָּנוֹן מִן-הַנֶּהָר נְהַר-פָּרָת וְעַד הַיַּם הָאֲחֵרוֹן יְהִי גְבֻלְכֶם" (דברים יא נד).

היוצא מפסוקים כה רבים בתורה עצמה הוא, כי אין אנו זקוקים לרש"י הראשון בתורה כדי להוכיח את זכותנו על הארץ. כאמור, זה כתוב אינספור פעמים בתורה עצמה. לא לשם כך כתב רש"י את דבריו.

אם כן, מה בכל זאת למדים אנו מרש"י?

לשם כך צריך להתבונן ברש"י היטב.

על איזו שאלה בא רש"י לענות?

רש"י לא בא להשיב על השאלה, מנין שארץ ישראל שלנו?

כאמור, את זה אנו יודעים מהתורה עצמה חוזר והזכר.

רש"י מתייחס כאן לשאלה אחרת: מדוע התורה האריכה בכל חומש בראשית, ובכרבע מחומש שמות? הן המצוות שנצטוו ישראל מתחילות רק מ'החודש הזה לכם'!

ועל כך משיב רש"י, שהתורה האריכה בכל זה, כדי שנדע לעמוד על זכותנו בארץ ישראל.

כלומר, כותב לנו רש"י כאן, שהתורה האריכה בחומש ורבע - ארבע עשרה וחצי פרשיות - אלף שמונה מאות ושמונה עשר פסוקים - בשביל ארץ

¹"החודש הזה לכם" - הפסוק שבו התורה היתה אמורה להתחיל, הוא הפסוק ה-1820 בתורה, שזה מספר הפעמים שמופיע שם ה' בתורה.

המאבק על זהות העם - לקראת הכרעה!

הרב יהודה אפשטיין

הקיצוני, זה שמימין לליכוד - החליטו לשים בחזית המערכה דווקא את מצעם האזרחי, הדוגל בגישה חילונית מובהקת בנושאי דת ומדינה. בעבר, לא היה מהלך כזה משפיע על חלוקת הגושים, שכן היו בימין גם מפלגות ואישים בעלי השקפה חילונית מובהקת, אשר בנושאי דת ומדינה דגלו בגישות ליברליות האופייניות לשמאל, ובכל אופן הם נותרו חלק מגוש הימין. אולם ליברמן הבין את מה שעד כה הבינו מעטים - היחס לתורה אינו נושא משני ולא רלוונטי בזירה הפוליטית, אלא הוא הנושא המרכזי, אשר עליו נסוב כל הויכוח הציבורי! ולכן מי שדוגל בעמדות של השמאל הליברלי האנטי-דתי אינו יכול להיות חלק מגוש הימין, גם אם יתמוך בהפצצת עזה ללא רחמים ובעונש מוות למחבלים! ליברמן אף הגדיל לעשות, ובמסגרת המתקפה שלו על הציבור החרדי כלל בתוכו גם את אותו ציבור חרד"לי, אותו כינה ליברמן 'משיחיים' - ציבור שבניו משרתים בצבא וליברמן אינו יכול להאשימם בהתנגדות לצינות. בעבר, היה ליברמן חלק מ'האיחוד הלאומי' לצדם של אותם בני הציבור החרד"לי, וכיום - הוא לא מוכן אפילו לשבת לידם בממשלה. האם גישתו של ליברמן השתנתה בנושאים מדיניים? נראה שלא. האם פתאום נהיה לאנטי-דתי? גם לא. מי שיעקוב אחר ההיסטוריה של ליברמן בפוליטיקה יראה שתמיד עמד כנגד מה שקרוי

מאמר זה נכתב אחר תוצאות הבחירות, בהן התחדדו עוד יותר מספר אבחנות, אשר עלו לדין בתקופה האחרונה מעל במה זו. ככל שמתקדמים לקראת הגאולה השלמה, כך רואים יותר ויותר כיצד כל הניתוחים של הפרשנים הפוליטיים והמדיניים, הבנויים על הגיון אנושי היסטורי, סוציולוגי וגיאוגרפי פוליטי מתנדפים אל תהום הנשיה, ולעומת זאת - דבר ה' ביד עבדיו הנביאים הולך ומתמש כנגד כל החישובים של אותם אנליסטים, העומדים כמשתאים לנוכח המציאות המתקמת לנגד עיניהם.

מי שיוודע להעמיק מבחין באותו תהליך עליו אנו מדברים - היהודי החרדי המצוי יודע לזהות היטב את מוקד המאבק כאן בארץ, והוא מבין שהמאבק על ארץ-ישראל כרוך במאבק על הזהות היהודית, ובמאבק זה - כרוך לו באיזה צד הוא רוצה לעמוד, ומאיזה צד הוא נרתע

המאבק רב-השנים שבין ימין לשמאל בישראל התמקד מאז מלחמת ששת הימים בשאלת גורלם של אותם חלקים מנחלת ה' אשר שוחררו באותה מלחמה - יהודה, שומרון, עזה, סיני והגולן [אשר חלקם לדאבונו ולאסוננו כבר נמסרו ליד אויב, וחלקם נתונים לשליטה זרה למחצה, לשליש

ולרביע]. המחנות הפוליטיים בישראל נחלקו לנוכח שאלה זו, כאשר שאלת היחס לתורת ה' כתורת האומה, להחלת חוקי ה' על המדינה - שאלה זו נדחקה לקרן זוית, ולא עלה על דעת מאן דהו, שהיא השאלה העיקרית בויכוח הפוליטי בישראל. והנה בבחירות האחרונות חזינו בתופעה מופלאה! אביגדור ליברמן ומפלגתו 'ישראל ביתנו', אשר נחשבה עד לא מכבר לחלק ממחנה הימין, ואף למחנה 'הימין

ככל שעוברות השנים והעם היושב בציון נעשה מודע יותר ויותר לסוגיית הגדרת זהותו - כך הולכות ונמוגות להן ההגדרות הישנות שהיינו מורגלים אליהם ביחס לשיח הפוליטי בישראל. ככל שקיומה וביסוסה של המדינה הופך לעובדה קיימת, ככל שהכלכלה משגשגת וישראל הופכת למעצמה עולמית בתחומים רבים, ככל שהחלום הערבי על הכחדת מדינת ישראל הולך ונעשה רחוק מהמציאות - כך פונה הציבור בישראל לעסוק בסוגיות הליבה של מהות העם וזהותו. הדבר יוצר מפה פוליטית חדשה, והוא מחייב אותנו - קהל יראי ה' - להיערך בהתאם. כל עוד היה הנושא הבטחוני במוקד הויכוח שבין ימין לשמאל - היה לנו נח להשלות את עצמנו כאילו הדבר אינו נוגע לנו, וממילא אנחנו נוקטים עמדה נייטראלית, מה שמגביר את כחנו כלשון מאזניים במערכת הפוליטית. כמובן, שכל זה לא היה נכון, משום שלתורה יש מה לומר בכל הסוגיות המדיניות והבטחוניות,

אלא ששנות הגלות הארוכות הצליחו להשכיח אמת פשוטה זו מרבים. אך כיום, כשהשיח הציבורי סובב על שאלת הזהות היהודית - האם אנחנו יהודים ממשיכי דרכו של העם בן אלפי השנים שהורתו כברית אותה כרת ה' עם האבות ולידתו במעמד הר סיני, עם ה' המחויב לתורתו ולמצוותיו, או שמא אנו גוי ככל הגויים, מדינה ישראלית חילונית, מדינת כל אזרחיה - כאשר השיח הציבורי סובב סביב שאלה זו, אין עוד מקום לטעות, ומחובתו של קהל יראי ה' לעמוד בראש המערכה על זהותה של המדינה. וככל שנפנים זאת ונסיק מסקנות בהתאם, כך יוטב לנו כחרדים בפרט ולעם ישראל בכלל. ■

'כפיה דתית' ותמך בגיוס בחורי ישיבות, שנים רבות לפני שיאיר לפיד הגיע לפוליטיקה. אז מה השתנה בכל זאת? אין זאת אלא, שחדרה אליו ההכרה, שאין כאן סוגיה מדינית וסוגיה אזרחית, יש סוגיה אחת והיא זהותו של עם ישראל, ובסוגיה זו - הוא אינו יכול להכלל באותו גוש, אשר באחד המאמרים מעל כמה זו כיניתי אותו 'היהודים'. ליברמן שייך לגוש השני, ל'ישראלים'.

כיוצא בכך, מפלגת יהדות התורה ערכה מפנה חד בעמדותיה המדיניות, לפחות ברמה ההצהרתית, כאשר חתמה על מסמך המכיר בחשיבות ההתישבות ביהודה ושומרון, ואשר מתנגד לפינוי ישובים. זאת, אחר שהשכילה להבין, כי הציבור החרדי ברובו הגדול דוגל בהיאחזות יהודית נרחבת בכל חלקי הארץ ומתנגד לכל ויתור לאויב הערבי. סקרי עומק שונים אשר נערכו במהלך השנים האחרונות הוכיחו, כי הציבור החרדי מתנגד לויתורים מדיניים אף יותר מהציבור

הדתי-לאומי, והדבר לכאורה אומר דרשני - כיצד יתכן הדבר, שציבור אשר לא חונך על ברכי הציונות ולא הורגל במאבקים למען ארץ ישראל - אותו ציבור דוגל במסירות נפש למען ארץ-ישראל? יהיו שיראו בכך חלק מהרפיון הכללי שחל לדאבוננו ביחס להשקפה החרדית המקובלת, אולם מי שיודע להעמיק מבחין באותו תהליך עליו אנו מדברים - היהודי החרדי המצוי יודע לזהות היטב את מוקד המאבק כאן בארץ, והוא מבין שהמאבק על ארץ-ישראל כרוך במאבק על הזהות היהודית, ובמאבק זה - ברור לו באיזה צד הוא רוצה לעמוד, ומאיזה צד הוא נרתע.

ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים הרב מגשה בן-יוסף

ירושלים כולה. ו'מדינה', שאר ארץ ישראל". וכן פסק בידו החזקה (ספ"ב נ).

ודברי הרמב"ם לגבי שופר מוכרחים לכאורה מן המשנה בר"ה, שאמרו שם (ר"פ כה): – "יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת, במקדש היו תוקעין, אבל לא במדינה... ועוד זאת היתה ירושלים יתירה על יבנה, שכל עיר שהיא רואה ושומעת וקרובה ויכולה לבוא – תוקעין, וביבנה לא היו תוקעין אלא בבית דין בלבד". הרי שבירושלים היו תוקעין בכל העיר, ולא עוד אלא אף כל עיר שהיא קרובה ויכולה לבוא היו תוקעין בה, וא"כ 'מקדש' ששינונו שם ודאי כולל הוא את כל ירושלים.

אמנם הראב"ד (ס"ג) ועוד ראשונים חולקים גם בזה על הרמב"ם, וס"ל שאין תוקעין בשבת רק במקדש. ומ"ש דתוקעין בכל עיר שהיא רואה ושומעת את ירושלים, כתבו הראשונים דהיינו לאחר תקנת ריב"ז.

ודבריהם צ"ע לכאורה, שכפי הידוע, וכפי הנראה מכל דברי חכמים, לאחר החורבן לא היה עוד ישוב יהודי בירושלים, וכ"ש שלא היה שם ב"ד, ואיך אפשר שלאחר חורבן נאמר שכל עיר שהיא רואה ושומעת תוקעין בה. גם לשון המשנה 'היתה ירושלים יתירה על יבנה' – משמע היתה בבניה ועתה איננה, וזה מוכיח לכאורה שדין זה נאמר קודם חורבן.

אמנם גם אם לענין ר"ה שחל להיות בשבת, 'מקדש' פירושו ירושלים, עדיין אין מוכרח מזה שגם לענין לולב, 'מקדש' היינו ירושלים, שכן מצינו כמה מקומות בהם שנינו חילוק בין מקדש ומדינה, שבהם 'מקדש' היינו מקדש כפשוטו, וירושלים היא בכלל מדינה. כך שנינו (סו"ט פ"ג מ"ו) – "ברכת כהנים כיצד, במדינה

מהלכות הראשונים בענין נטילת לולב שבעה במקדש

שנינו במשנה (סוכה מ"א) – "בראשונה היה לולב ניטל במקדש שבעה, ובמדינה יום אחד". ורש"י שם הביא את המקור לדין זה, דדרשינן בתורת כהנים – "ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים", ולא בגבולין שבעה ימים".

ובפירושו 'מקדש' ו'מדינה' נחלקו רש"י והרמב"ם. רש"י (ס"ג) כתב – "במדינה – בירושלים, שאף היא כגבולים". ולדבריו, מקדש שבו לולב ניטל כל שבעה הוא רק המקדש עצמו.

אבל הרמב"ם בפי' המשנה שם כתב, וז"ל – "מדינה, היא שאר ארץ ישראל חוץ מירושלים, וכבר ביארנו זה במסכת מעשר שני". ולדבריו המקדש לענין זה כולל את כל ירושלים.

משמעות 'מקדש' ו'מדינה' בכל מקום שאמרו בן

והרמב"ם אזיל לטעמיה, שמפרש בכל מקום שנאמר בו 'מדינה' שהוא כל א"י חוץ מירושלים, והוא נסמך בזה על המשנה במע"ש (פ"ג מ"ד), שם אמרו – 'פירות בירושלם ומעות במדינה' וכו'. ומבואר בזה, שירושלים אינה בכלל 'מדינה'. וכן פירש גם בשקלים (פ"ב מ"ג) גבי שולחנות שישבו במדינה בט"ו ובמקדש בכ"ה, ובעוד מקומות.

גם לענין תקיעת שופר בר"ה שחל להיות בשבת, ששינונו בו – 'במקדש היו תוקעין אבל לא במדינה', כתב הרמב"ם שם בפירושו (ר"פ פ"ד מ"א) – "כבר ביארנו לך כמה פעמים, כי 'מקדש' נקראת

לְפָנַי ה' לְדִרְתֵיכֶם. וכן נאמר (ויקרא טו יח) – **וְיִצְא אֶל הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר לְפָנַי ה'**, ודרשו מזה (יומא נח) – **ז'ה מזבח הזהב', שכן 'המזבח אשר לפני ה' בא להדגיש, שמדובר בזה אשר בהיכל, לאפוקי מזבח החיצון, שנחשב לגביו כאינו לפני ה'.**

עוֹד מְצִינּוּ 'לפני ה' נאמר על העזרה נהיינו על עזרת ישראל, המקודשת בקדושת מחנה שכינה], כמו שנאמר בקרבן התמיד (שמות כט מז) – **"עלת תמיד לדרתיכם פתח אהל מועד לפני ה'".** וכן נאמר (ויקרא ח ט) – **"ושחט את בן הבקר לפני ה'".** וברוב המקומות שמוזכר בהם 'לפני ה' בתורה – הכוונה בהם לעזרה.

ומצִינּוּ גם 'לפני ה' הנאמר על ירושלים, כמו שנאמר לענין אכילת קדשים קלים ומעשר שני, שהם נאכלים בירושלים (דברים יב יח-יט) – **"לא תוכל לאכל בשעריך מעשר דגנך ... כי אם לפני ה' אלהיך תאכלנו במקום אשר יבחר ה' אלהיך בו".** וכן נאמר לגבי שמחת הרגל [שהיא בבשר שלמים, ואכילתו בירושלים] (דברים טו יח) – **"ושמחת לפני ה' אלהיך אתה ובנך ובתך ... במקום אשר יבחר ה' אלהיך לשכן שמו שם",** וכן הוא בכמה מקומות המדברים מענין אכילת קדשים קלים ומעשר שני.

לענין מה דרשו 'לפני ה' על הר הבית

על הר הבית – מחנה לויה, לא מצִינּוּ בתורה את הלשון 'לפני ה', אולם מצִינּוּ כן במקרא בדברי הימים, שם נאמר (דב"צ כ ט) – **"ויעמד יהושפט בקהל יהודה וירושלם בבית ה' לפני ה' החדש החדשה",** והחצר החדשה היא עזרת נשים, כמבואר בגמ' (פסחים נג, ובב"מ), שחצר זו חידשו בה דברים, ואמרו טבול יום אל יכנס למחנה לויה, וזה אינו אסור אלא בעזרת נשים, כמבואר במשנה (כלים ט ח) **"כ"ה דעת תוס' בב"מ ושאר".** ואם היו יהושפט וכל יהודה לפני עזרת נשים, הרי היו בהר הבית, ושם נאמר (ש"ס י) **"וכל יהודה עמדים לפני**

אומרים אותה שלש ברכות, ובמקדש ברכה אחת. במקדש אומר את השם ככתבו, ובמדינה בכנויו. במדינה כהנים נושאים את ידיהן כנגד כתפיהן, ובמקדש על גבי ראשיהן."

וא"כ למדנו, שמצד משמעות לשון 'מקדש' ו'מדינה', אין להוכיח היאך פרושו לענין לולב, שאפשר שפירוש 'מקדש' הוא כל ירושלים, כמו שיותר מרווח לפרש כן לגבי שופר, ואפשר שפירושו מקדש דווקא, כמו שכן הוא לגבי ברכת כהנים.

מקומות שונים נקרא בתורה 'לפני ה'

ושורש הנידון הוא בפירוש דברי התורה ושמחתם לפני ה' אהיכם שבעת ימים, שמוזה למדו בתורת כהנים, שנטילת לולב במקדש שבעה. והנידון הוא – היכן הוא 'לפני ה'. לדברי רש"י 'לפני ה' הוא במקדש, ולדברי הרמב"ם – בירושלים.

ובאמת המונח 'לפני ה' בהתיחסות למקום מסוים נמצא בתורה ביחס למקומות הרבה.

מצִינּוּ 'לפני ה' נאמר על קודש הקדשים, כמו שנאמר (שמות טו לג) – **"קח צנצנת אחת ותן שמה מלא העמר מן והניח אתו לפני ה' למשקרת לדרתיכם",** וזה לפני הארון בקודש הקדשים כמו שמפורש (ש"ס נד) – **"ויעניחהו אהרן לפני העדת למשקרת".** וכן נאמר (ויקרא טו יג) – **"ונתן את הקטרת על האש לפני ה' והיינו בקדש הקדשים, כמו שדרשו מזה חכמים (יומא ג) – "שלא יתקן מבחוץ ויכניס".** וכן הוא בעוד מקומות.

מצִינּוּ גם 'לפני ה' נאמר על ההיכל, כמו שנאמר במנורה (ויקרא כד ג) – **"מחוץ לפרכת העדת באהל מועד יערך אתו אהרן מערב עיר בקר לפני ה'".** ובלחם הפנים (ש"ס ח) – **"יערכנו לפני ה' תמיד".** ובקטורת (שמות ל ח) – **"ועבדעלת אהרן את הניתר בין הערבים יקטירה קטרת תמיד**

הוא ירושלים. ויש עוד ענין במקדש, והוא ענין התפילה, ומקום זה הוא בהר הבית, כמו שמוכח ממקומות הרבה, וכ"כ הגר"א (ש"ס 3 ז). וכן ביהושפט נאמר 'לפני ה'' על הר הבית ביחס לתפילה שהתפללו שם יהושפט ויהודה, ועל כן כלפי תקיעה בשופר ובחצוצרות, שהוא ענין השייך לשבח ולתפילה, הבינו חכמים, שלענין זה הר הבית נקרא 'לפני ה''.

ובזה מבואר, שלא נזכר 'לפני ה'' בתורה ביחס להר הבית, כיון שכל ענין התפילה במקדש לא נזכר בתורה, והיא מחידושו של שלמה המלך בבנותו את בית המקדש [והעומק בזה, שתפילה צריכה להתעורר מלמטה למעלה, והנכון הוא שישראל - הם יחדשו אותה]. ומשנתחדש ענין התפילה במקדש, נתחדש לו מקום, ונחשב הר הבית כ'לפני ה'' לענין התפילה.

השמחה לפני ה' היא בירושלים וכדעת הרמב"ם

ועפ"ז היה נראה יותר כדעת הרמב"ם, שכאן נאמר **וְשִׂמְחֶתֶם לְפָנָי ה'** אֵלֵיכֶם שְׂבַעַת יָמִים, והשמחה מקומה בירושלים, שבכל מקום שנאמר שם בתורה 'שמחה' לפני ה', הוא בירושלים [אלא שיש מקום לחלק בין שמחה במעשה כמו השמחה בנענוע הלולב, לבין שמחה באכילה כשאר המקומות בהם נאמר 'שמחה' לפני ה'].

ובאמת, שכדברי הרמב"ם מפורש בירושלמי, וציין לזה הבכור"י (ת"ט). שם אמרו (פ"ב ג"ב) - **וּלְקַחְתֶּם לָכֶם - מְכַל מְקוֹם. וְשִׂמְחֶתֶם לְפָנָי ה' אֵלֵיכֶם שְׂבַעַת יָמִים - בִּירוּשָׁלַיִם.** עוד אמרו שם - **כְּתִיב וְשִׂמְחֶתֶם לְפָנָי ה' אֵלֵיכֶם שְׂבַעַת יָמִים.** אית תניי תני בשמחה לולב הכתוב מדבר, אית תניי תני בשמחה שלמים הכתוב

ה' גם טַפְסִים נְשִׂיָהִם וּבְנֵיהֶם. ונאמר (ש"ס יח) **וַיִּקְדוּ יְהוֹשֻפֵט אֶפְרַיִם אֶרְצָה וְכָל יְהוּדָה וַיִּשְׁבִי יְרוּשָׁלַם נִפְלוּ לְפָנָי ה' לְהִשְׁתַּחֲוֹת לָהּ.**

וכן דרשו חכמים מן המקרא (תהלים נ"ט ז) - **"בַּחֲצוֹצְרוֹת וְקוֹל שׁוֹפָר הֲרִיעוּ לְפָנָי הַמִּלֵּךְ ה' "**, שבהר הבית מריעין בחצוצרות ובשופר כאחד, כמו שאמרו (ר"ב טז) - **"במה דברים אמורים [שתוקעין בשופר ובחצוצרות יחד] במקדש, אבל בגבולין: מקום שיש חצוצרות - אין שופר, מקום שיש שופר - אין חצוצרות. וכן הנהיג רבי חלפתא בציפורי, ורבי חנניא בן תרדיון בסיכני, וכשבא דבר אצל חכמים אמרו: לא היו נוהגין כן אלא בשערי מזרח ובהר הבית בלבד.** אמר רבא, ואיתימא רבי יהושע בן לוי: מאי קראה - דכתיב בחצוצרות וקול שופר הריעו לפני המלך ה', לפני המלך ה' - הוא דבעינן חצוצרות וקול שופר, אבל בעלמא - לא".

ורבותינו האחרונים תמהו בזה, וז"ל הטורי אבן (ר"ב טז) - **"ואני תמה, כיון דנפיק לה מ'הריעו לפני ה'', למה נוהגין כן בהר הבית, הא אין 'לפני ה'' אלא מקדש לבד... והכי מוכח בכלה סדר קדשים, דאין 'לפני ה'' אלא בעזרה." ובערוך לגר שם נדחק, וכתב דצ"ל דבכל מקום היתה קבלה בזה באיזה מקומות יהיו הדברים, אבל לא דיליף מ'לפני ה''.**

והיה נראה לומר בזה, דכל מקום במקדש - יש לו ענין המיוחד לו, וכשנאמר 'לפני ה'' ביחס לענין זה הבינו חכמים, שכלפי מקום זה - נאמר 'לפני ה''. נפרט. ישנו ענין העבודה, ומקומה המיוחד לה הוא העזרה, ועל כן כל שנאמר 'לפני ה'' ביחס לעבודה - הבינו חכמים שהוא בעזרה. וישנו ענין השמחה, ומקומה המיוחד לה הוא ירושלים, שם שמחים לפני ה', ועל כן 'לפני ה'' שנאמר לגבי שמחה מקומו

החורבן קרינן 'לפני ה', מכל מקום 'ושמחתם' אין שייך בזמן החורבן, ועל כן אין מצוה זו נוהגת בזמן החורבן. ונאף שמצוות שמחה ברגלים לא בטלה, שמחה שכל עניניה ומקומה הוא 'לפני ה' אין לה שייכות כאשר מקור השמחה - בית ה' - חרב, ונתון ביד זרים].

מדבר". וכשם שלמ"ד בשמחת שלמים הכתוב מדבר, ודאי 'לפני ה' הוא בכל ירושלים, שהיא מקום אכילת שלמים, כן גם למ"ד בשמחת לולב הכתוב מדבר - הוא בכל ירושלים.

השמחה לפני ה' בזמן הזה

והביכורי יעקב עצמו דן לומר,
שמא אין מצוה בזה"ז, דבזה"ז אין שייך 'ושמחתם', אלא שדחה זה, שהרי גם במע"ש נאמר 'ושמחת לפני ה', ולא למדו מזה למעט אכילת מע"ש בירושלים בזה"ז - הרי ששייכת שמחה גם בזה"ז. אלא שיש לדחות, דבמע"ש המצוה היא אכילה, אלא שנאמר בה גם לשון 'שמחה', ובזמן הזה - אף דלא שייכא שמחה, היה אפשר לאכול מע"ש בלא שמחה, אבל נטילת לולב בירושלים, שכל גדר המצוה היא 'ושמחתם לפני ה' 'היכנס' - היא לא שייכת בזמן שהמקדש חרב.

ואמנם אין כח בידינו לדרוש דרשות ולחדש מכוח דיינים, אך כאן לעוצם הסברה היה נראה לומר כן, וכבר נתבאר שהבכורי עצמו דן לומר כן, וכן היה מנהג ישראל תמיד, שלא חשו לומר שיש בזה"ז מצות נטילת לולב מן התורה בירושלים, ומנהגם של ישראל תורה

והנה הביכורי יעקב בסי' תרנח יצא לחדש, דלדעת הרמב"ם אף בזמן הזה נטילת לולב כל שבעה בירושלים היא מן התורה, דכיון דקיי"ל דקדושה ראשונה קדשה לעת"ל, הרי אף כיום קרינן בירושלים 'לפני ה', ונוהגת בה מצות נטילת לולב כל שבעה.

ולבאורה דבריו מוכרחים, שא"א לומר שבזמן שהבית חרב, לא קרינן ביה 'לפני ה', שהרי בעבודת הקרבנות נאמר 'לפני ה', ואעפ"כ קיי"ל דמקריבין אע"פ שאין בית - הרי שאף כשהמקדש חרב, קרינן ביה 'לפני ה'. וכן לענין אכילת מעשר שני, שדינו להאכל בירושלים, ונאמר בו 'לפני ה', מבואר בגמ' (נחמ"ס: וצט"ד מקומות), דלמ"ד קדושה ראשונה קדשה לעת"ל, מן הדין היה לאכול מע"ש בירושלים אף בזמן הזה, אלא שמדרשה פרטית שהוקש מעשר לבכור, למדנו שאין אוכלים מע"ש כשאין מזבח בנוי.

ואמנם אין כח בידינו לדרוש דרשות ולחדש מכוח דיינים, אך כאן לעוצם הסברה היה נראה לומר כן, וכבר נתבאר שהבכורי עצמו דן לומר כן, וכן היה מנהג ישראל תמיד, שלא חשו לומר שיש בזה"ז מצות נטילת לולב מן התורה בירושלים, ומנהגם של ישראל תורה.

ואמנם מאידך, קשה הדבר מאוד מסברה, אין אפשר לבוא לפני ה', לראות את ביתו חרב, והיכלו שומם, ולשמוח ולרקד לפניו, והלא נצטוונו לקרוע בראותנו את המקדש חרב, ואין נקרע את הבגד ביד האחת, ובשניה ננענע בלולב נענועי שמחה? וחז"ל אמרו (א"כ"ר פ"ט ב) - "לשעבר הייתי עולה בשירות ובזמירות לפני הקדוש ברוך הוא, ועכשיו בכיה סלקא בכיה נחתא", ואין בעליה לרגל של בכי נהיה מצווים לשמוח? ואפשר היה לומר, שאע"פ שגם בזמן

[ומכאן יש ללמוד כיצור המנהג הרע, שנהגו בלא דעת, איזה בני תורה, לבוא למרגלות הר בית ה' לאחר חג השבועות, לפזז ולכרכר שם לכבוד התורה ואיך אפשר לבוא לפני ה', לפני ביתו החרב, ולשיר ולזמר שם, ונודע שמרן הגרש"ז היטב חרה לו מנהג זה].

ומלך רחמן ישוב וירחם עלינו ועל מקדשו, ויבנהו מהרה ויגדל כבודו, יאיר פניו, אבינו לבניו, אז נשמח לפניו, בלולב ומיניו, אמן.

להחזיר שמחה למקומה

הרב שמואל קרלינסקי

לדון האם בונה בית וחנכו, נוטע כרם וחיללו התרכו לשני הדברים, או רק לגבי הפטור של 'לא יצא בצבא'?

הרמב"ם כתב בהקדמה להלכות מלכים: "להיות מארס ובונה בניין ונוטע כרם שמחין בקנינים שנה תמימה ומחזירין אותן מן המלחמה". הרי מבוארת דעתו, שהתרכו לשני הדברים. ראוי לציין, ששיטת הרמב"ם (ס"ב מ"ג ר"ה) והחינוך (תקפ"ג) היא שמצוות 'ושמח את אשתו' אינה מצווה לשמח את האשה (כשיטת רש"י), אלא מצווה לשמוח עם האשה. לכן ניתן לרבות גם שמחה עם הבית והכרם.

במה שמחים

התקשו רבים לדעת הרמב"ם, שמצווה לשמוח בבית שנה שלמה, במה שמחים? ומהי מטרת השמחה?

בחג הסוכות נצטוונו בשמחה, מדוע? על דרך הפשט חג הסוכות הוא חג האסיף, פרנסה של שנה שלמה נמצאת ביד כל אדם, כמו שמפורש בעניין חג הסוכות (דברים טו ז) - "חג הסוכות... באספך... כי יברכך ה' אלהיך בכל תבואתך ובכל מעשה ידיך - והיית אך שמח". הקב"ה נתן לאדם שפע - עליו להרגיש את הטוב של הבורא, לשמוח כדי שיוכל להודות על כך ולהרגיש את אהבת ה'.

כך גם אדם הזוכה לבנות בית חדש לאחר שעבד על כך במשך שנים רבות. ב"ה ישנה בידו האפשרות לקנות דירה בארץ ישראל, צריך הוא לשמוח ולהודות לה' במשך שנה שלמה. הרחבנו בזה בגליון מספר 40 במאמר 'מזמור שיר חנוכת הבית'.

חג הסוכות מתייחד בציווי הכפול על השמחה. "ושמחת בחגך... והיית אך שמח". כתב הרמב"ם (ל"ג ח"ג) - "אע"פ שכל המועדות מצווה לשמוח בהן - בחג הסוכות הייתה שם במקדש שמחה יתירה, שנא' 'ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים'".

מאותה שמחה מיוחדת של חג הסוכות, אנחנו יכולים ללמוד על מצוות שמחה בזמן מסוים, שלדעת הרמב"ם היא מצווה מהתורה. עוד לא זכיתי לראות אדם, שעושה פעולה מסוימת מכת מצוה זו או בכלל חושב ובודק כיצד מקיימים מצוה זו. גם חיפשתי בספרים, ולעומת החגים, שמצאנו לגביהם הלכות כיצד לשמחם (עי' שו"ת ערוך אורח חיים סימן תקכ"ט), לא מצאנו למצוות שמחה זו הלכות והנהגות.

בונה בית וחנכו

נאמר בתורה (דברים כ"ה): "מי האיש אשר בנה בית חדש ולא חנכו ילך וישב לביתו פן ימות במלחמה ואיש אחר יחנכנו... ומי האיש אשר ארש אשה ולא לקחה ילך וישב לביתו פן ימות במלחמה ואיש אחר יקחנה". ואיננו יודעים מפסוק זה מה הדין, בנה בית - וחנכו, נטע כרם - וחללו?

לשם כך כתבה התורה (דברים כ"ה): "פי יקח איש אשה חדשה לא יצא בצבא ולא יעבר עליו לכל דבר נקי יהיה לביתו שנה אחת ושמח את אשתו אשר לקח". למדו חז"ל (משנה סוטה ט"ז), שנושא אשה לא ללמד על עצמו יצא, אלא ללמד על הכלל כולו יצא, ולכן גם בונה בית וחנכו, נטע כרם וחללו - במשך שנה נקי יהיה לביתו.

ושמח את ביתו

בחתן יש שני צוויים: א. 'לא יצא בצבא ולא יעבור עליו לכל דבר'. ב. 'ושמח את אשתו'. ויש

דבקות בארץ ישראל

אמנם נראה, שיש במצווה זו טעם ורובד נוסף. שמחה זו אינן תכליתה רק על-מנת להודות לה' על הבנין, אלא כשם שהמקור ממנו נלמדת מצוות שמחה כבונה בית וחנכו היא האשה החדשה שלקח, כך גם הטעם דומה לטעם שיש במצווה לשמוח עם האשה.

ידועים דבריו הנפלאים של החינוך (מלווה תקצב) בטעם מצוות 'ושמח את אשתו', שבאורא עולם חפץ בעולם בו איש ואשה חיים באחדות. לשם כך צווה על החתן לשבת עם האשה שנה שלמה, כדי להרגיל הטבע עמה ולהדביק הרצון אצלה ולהכניס ציורה וכל פעלה בלב. ע"ש דבריו הנפלאים.

כשם שיש מצווה להדבק באשה, כך גם יש מצווה להדבק בארץ ישראל, כמו שנצטוונו (במדבר לו ט): "ולא תסב נחלה ממטה למטה אחר כי איש בנחלתו ידבקו מטות בני ישראל". הלשון 'ידבקו' בא להורות על כך, שעם ישראל צריכים להיות דבוקים בארץ, כמו שנאמר על האשה - "ודבק באשתו" - 'דבקות נפשית'.

מצווה זו - גדולה היא מאוד, עד שבה תלויה הגאולה, כמו שהבאנו בגליון אב את דברי הכוזרי. לשם כך ציוותה התורה על הבונה בית בארץ ישראל, לשבת בביתו שנה שלמה ולשמוח ולהדבק בארץ ישראל.

להחזיר עטרה ליושנה

מצווה זו לא דנו בה בכל הדורות, שכן הם גרו בחו"ל והמצווה נאמרה רק לבונה בית בא"י (רמב"ם מלווה ומלחמותיו 1 ז), עלינו מוטל להחזיר מצוות שמחה זו למקומה. כשם שיש ועד הדיור של שכונה, כך ראוי להקים 'ועד הדיור' למצוות השמחה, כל חודש לארגן התכנסות של שמחה, בה תמסרנה דרשות על הזכות הגדולה לבנות בית בארץ ישראל, שזוהי מצוות העשה בקום ועשה היחידה כמעט שיש לנו, יושבי הארץ, שכבר נולדו בארצנו הקדושה. לאחר הדרשה והכיבוד [כמובן], יפצחו כולם בריקוד של שמחה, כשמחת בית השואבה.

קורא יקר! אל נא תהיה תמה על המצאה זו, כבר היה לעולמים. בעל ספר 'חרדים' מספר שבזמנו הם היו מתכנסים פעם בחודש להודות להקב"ה על הזכות לגור בארץ ישראל, והיו שרים שירים על ארץ ישראל. את השיר שהם היו שרים תוכל לראות עד היום תלוי במצבת אבן במקום ההתכנסות שלהם, הלא הוא בדרך העולה צפת בקברו של ר' יהודה בר אלעאי. את השיר ופירושו ועוד הרבה שירי ארץ חמדה תוכל למצוא בחוברת שחיברנו - 'לכו נרננה' [הניתנת בחינם לתורמי 'קדושת ציון'].

שמחת חג הסוכות - השמחה להיות ב'צלא דמהימנותא' - צריכה להיות בעלת משמעות מיוחדת אצל כל מי שמרגיש וחש שהוא גר במעונתו בציון. ידוע בשם הגר"א, כי שתי מצוות מקיימים בכל האברים - סוכה וישיבת ארץ ישראל, כנרמז בפסוק (תהלים עו א) - "וַיְהִי בְשָׁלֹם סִכּוֹ וּמְעוֹנָתוֹ בְּצִיּוֹן", וראויה השמחה כאשר יש מציאות שלם (מכר"ל תפארת ישראל פרק 6). וכמו שאמר האור החיים הקדוש (דברים כו ב) - "והיה כי תבוא אל הארץ. אמר 'והיה' לשון שמחה, להעיר שאין לשמוח אלא בישיבת הארץ".

סיכום

בחג הסוכות ישנן שתי סיבות לשמחה: א. ברובד הגשמי - שמחה והודיה על היכול. ב. ברובד הרוחני - שמחה על הזכות להיות דבוק לבוורא. גם בבניית בית בארץ ישראל יש שתי סיבות לשמחה: א. ברובד הגשמי - שמחה והודיה על הבית. ב. ברובד הרוחני - שמחה על הזכות להיות דבוק לבוורא על ידי בניית הבית בארץ ישראל, שבוה אנחנו נטועים בארץ, שהיא [השכינה] בעצם סוד העולם הבא, כמבואר באבן עזרא (צרא"ש לג טו).

את הספר "בית ראובן" על מצוות בניית בית בארץ ישראל, כולל סדר הנוכת הבית בארץ ישראל, ניתן יהיה להשיג בקרוב אצלנו. **לפרטים:** 055-6785647

מכתבים המערכת

אחי ורעי קוראי העלון הנפלא
'קדושת ציון',

שמי אברהם, וברצוני לפנות
אליכם מנקודת מבט של קורא.

גם אני נתקלתי מתישהו בגליון
וכל-כך נהניתי שיש מי שמעלה את

הדברים היקרים והיסודיים האלו של בנין

אומנתו בארצנו בעת הזו והתבוננות בתהליכים

שהקב"ה מעביר אותנו כאן. מאז נהייתי חלק מקהל

הקוראים וצפיתי כמותכם להוצאת כל גליון נוסף. ברוך ה',

הדברים הלכו והתפתחו ונוספו עוד ועוד יוזמות - שיעורי

ליל ששי, העידה השנתית, טיולים, סיורים ועוד הוד נשואה.

וכמו שהטיב להגדיר אחד מחשובי אנשי האגודה - מעלון

שיש לו אגודה, הפכנו לאגודה שיש לה עלון. האגודה עברה

מרחק כביר בין היכן שהייתה - היינו - בתחילה, ועד למקום

בו עומדים כעת, כשכל הזמן מוסיפים ומוסיפים. כמובן,

שכל פעילות נוספת היא מבורכת ומשמחת, וגם אני - כמו

רבים אחרים - נסיתי לרחוף ולהוסיף עוד ועוד, להתפתח

ולהגיע לעוד ועוד קהלים מכלל ישראל. עם הזמן הפנמתי

שכל הפעילות היקרה הזו תלויה ברוב אחד - מימון.

מאמרים יש עד בלי די, כותבים בלי סוף, ורעיונות לרוב.

אבל בשביל להוציא את כל זה אל הפועל, דרוש מימון, וכמו

שאמרו - "דבר תורה מעות קונות". אחרי שיחות רבות עם

הרב אפשטיין שליט"א ושאר ראשי האגודה, כשהבנתי

שהכל נוכל לעשות אם רק יהיו לנו המשאבים, ויתרה

מזאת - כשראיתי כמה מקשה המצב הנתון על האגודה

ועל הפעילות, כשהראש תפוס בחובות במקום לחשוב איך

להוסיף הלאה - החלטתי שעלי לעשות מעשה. אמנם הרב

אפשטיין כותב שוב ושוב על הצורך במימון, וכמו שאמר לי -

הוא כבר מרגיש לא בנח לבקש כל הזמן כסף. אמרתי בלבי -

מדוע הוא צריך להרגיש שלא בנח, וכי בשבילו אנו תורמים?

לאינטרס שלו? הרי האינטרס, החובה והזכות - של כולנו

היא. ואדרבה, עלינו להרגיש שלא בנח מכך שתמיכתנו

אינה מגיעה לאפס קצה של ההשקעה שמשקיעים הרב

אפשטיין ושאר האחראים והפעילים למען הגליון והאגודה,

כשהם בעצמם נשואים בהתנדבות את העול המוטל על כולנו.

ואם כך, בוודאי עלינו לסייע להם ולו במעט, לגרום שלא

יצטרכו להיות מוטרדים כל הזמן מהעול הכספי ולדאוג לפני

הוצאת כל גליון מאין יבוא הכסף. אחרי מחשבות רבות

ותקופה של חיפושים, עלתה בדעתי הצעה מצוינת, כדלהלן:

העלות השוטפת של הוצאת העלון והפצתו מדי

חודש מגיעה לכמה אלפי שקלים. ואם רק נשיג מימון קבוע,

שיכנס כל חודש לשם כך, אזי גם יצאו העלונים במתכונתם

וכסדרם, בלי אילוצים ועיכובים, וגם הראש של כל הפועלים

והיוזמים - והרב אפשטיין בראשם - יוכל להיות פנוי

להוספת תכניות ועניינים שונים, ביודעם שעל המשבצת

הזו מסומן 'ז'. הדרך לגרום לכך היא ממש פשוטה - אם

כמות של סביבות אלף איש יתנו תרומה חודשית של 5 עד

10 ש"ח בלבד - סגרנו את הבעיה.

מדובר בסכום כל-כך זניח, עד

שאינו מי שלא יוכל להגן, מבחור

ישיבה חסר הכנסות ועד אברך

מטופל בילדים. סכום כזה נבלע

לחלוטין בתקציב החודשי של כל אחד

ואינו מורגש כלל, ומאידך - במערכת

הוא יכול לחולל מהפך! הזניחות שלו אולי

גורמת לחוסר אמון בתועלתו, אבל זו העובדה -

אלף איש כשנותנים סכום כזה מרגיעים לגמרי את העול

של העלון. אם יהיו מתוכם מי שנידילו ל-15 ש"ח או 20 ש"ח,

תוכל האגודה בתוך מספר חודשים לכסות גם את החובות

הקודמים, המעיקים ומפריעים ליישוב הדעת ואין קץ לתועלת

שבכך. אמנם, האגודה כבר יצאה במיזם קרוב לכך במבצע

מנויים, שהועיל בכמות מסוימת, אבל אני מבקש לשנות את

התפיסה. זה לא 'מבצע מנויים', זוהי חובה-זכות על כל אחד

ואחד מאתנו להיות **שותף** למהלך שאחריותנו עליו אינה

פחותה מזו של האגודה והרב אפשטיין, כאשר כמובן, שמי

שייתן 10 ש"ח יקבל גם את הגליונות כמו כל המנויים.

פניתי לרב אפשטיין, ובקשתי לפרסם את דברי, ונענה

לי. והנה אני קורא לכם בקריאה של חיבה - אל תשבו פה

בשעה שאחייבים יוצאים למלחמה. קומו ובואו לעזרת ה'

גניבורים, שכל אחד יתרום על תרומה של 5 ש"ח או 10 ש"ח של

שותפות מדי חודש לפחות, ובכך יאפשר לאגודה להמשיך

ולפרוח כשאיפת כולנו.

גם בקרב בחורי ישיבות שאין להם חשבון בנק, בדרך-

כלל לאחד מתוך כמה - יש. וניתן שהוא יתרום עבור חבריו,

ועיכוריו אליו את הסכום במזומן. זה אמנם קצת מטרור, אבל

המטרה חשובה דיה, והמטרור של הרב אפשטיין והפעילים

מדי יום ביומו הוא כפול לאין ערוך. הבה ונשקיע גם אנו

משהו, אל תדחו את השעה, עשו זאת כעת! קומו וחתמו

על תרומה חודשית לאגודה, כי אם נגיע לסכום המדובר, אין

לשער את התועלת העצומה שתצמוח מכך. חמשה או עשרה

שקלים - סכום קטנטן אצלכם, סכום משמעותי ומרגיע

באגודה - שותפות שלכם בזכויות המהולך הנפלא המתרחש

כאן והכרת הטוב לעושים לילות כימים למען האגודה והגליון.

בברכת התורה מקודש ציון בית חיינו

קחל קוראים יקר! דבריו היוצאים מן הלב של הקורא

הנאמן אברהם אבן ראויים להיאמר, ומי כמונו יודעים את

גודל העול והאחריות המוטל על חברי הנהלת האגודה. על-

כן נבקש מכל אחד ואחד יקח את הדברים לתשומת לבו, לא

יבזו ולא יולול בבקשה הצנועה, ויתן את חלקו למען הצלחת

האגודה והערכים החשובים אותם רצונו לקיים ולהוציא מן

הכח אל הפועל.

יהודה אפשטיין - יו"ר אגודת 'קדושת ציון'

יוסף שלום רבין - מנכ"ל האגודה

ועמם שאר חברי הנהלת האגודה

מרן החזון איש ומשנתו ביחס לתחית האומה בארצה

וכשהיה המשולח, אחד מהמעולים שבמקצועו ופעל למען ישיבה שכבר יצאו לה מוניטין, הרי היה שחר פעולתו המאומצת במשך כמה ימים סכום של 15 רובל אם הלך בגדולות.

והנה בא לעיירה משולח לעניי ארץ ישראל. לפני עשרות שנים התקין ר' חיים מוולוז'ין את קופת רבי מאיר בעל הנס. מקופה זו ניוונו אלפים ורבות מתושבי ארץ הקודש. המשולח בא לעיירה ואין לו צורך להלהיב את הלבבות, לעורר לנדבות, וכדומה. מלאכתו נעשית מאליה. הוא הלך מבית לבית, ועליו רק לצבור את הפרושות, למנותן ולסכמן. והסכום היוצא מעיירה זו הוא מדי שנה בשנה 300 רובל. אם נבוא ל"תרגם" סכום זה לסכומים שבימינו, הרי

נאספו אז בעיירות קטנות ובפינות נדחות מיליונים לירות לטובת ארץ ישראל - ומהם נוסד הישוב, ובהם נבנה.

והנה השתנו הזמנים. רבים החלו להסיר מעליהם בעקבות האמנציפא עול תורה. המצוות נעזבו על ידי מאות צעירים, הבנים לא הלכו בדרך הוריהם.

בא אליהם ר' צבי הירש קלישר הגדול בתורה ובמעש כאחד, והתבונן לבנים המורדים, ראה שקשה להחזירם למוטב. ובכדי שלא ינתק קשרם

הציטוט דלהלן הוא מתוך ספר "האיש וחזונו" על מרן החזון איש זיע"א, נכתב ע"י רבי קלמן כהנא מחבר הספרים "המצוות התלויות בארץ" "טהרת בת ישראל" "שנת השבע" ועוד.

על אודות המחבר כותב הגאון רבי יוסף אפרתי שליט"א בהקדמת "משפטי ארץ": "...שנים רבות קודם הוקם ביהמ"ד זכה ראש בית מדרשו הרה"ג ר"ק כהנא זצ"ל לסדר בהוראת ובמחיצת מרן החזון"א זיע"א קיצור פסקי דינים אשר הוצאו ע"י המכון לחקר החקלאות ע"פ התורה וביהמ"ד להלכה בהתיישבות בספר מצוות הארץ..."

באחד מטיוליו סביב בני ברק, אשר הרבה בהן, מהיותן הכרחיות לבריאותו סח מרן זצ"ל:

הם מתימרים להיות חובבי ציון ואומרים עלינו שאין לנו חיבה לארץ ישראל והבנה לישובה. נתבונן קצת בדברים.

נוכרוני עיירה קטנה, ליטאית, שזונו בה בקושי כמה מאות משפחות יהודיות. שלשה רובל בשבוע הספיקו אם כי בצמצום, למשפחה יהודית שלמה. חיו חיי לחץ ועבדו את השם. והנה בא משולח, משולח של ישיבה, עשה בעיר כמה ימים, הלהיב את הלבבות דרש ונאם, הלך מבית לבית ולכשהצליח אסף שמונה רובל.

אבינו ע"ה קיימת ואר"י בחזקתנו עומדת לעולם משום שניתנה לנו.

ואף לאחר שגלו ישראל, וקנו האויבים את הארץ בכיבוש מלחמה ויאוש ומפני שנשתקע שם הבעלים - עדיין נחשבת הארץ של ישראל מצד הבטחת שמו יתברך להשיבה אלינו. וגוף הארץ הוא שלנו, ואף שכל יחיד כבר פקע קנינו מחלקו המגיע לו מכה ירושת החלק שנתחלקה אר"י לשבטים, מכל מקום יש לכל יחיד חלק בארץ מצד שניתנה לכל ישראל ותתחלק לבאי הארץ לעתיד לבוא (חזקן א"ת שגישים מסדו"ת סי' כ"א ס"ק ב')

ומתוך אהבתו לארץ הקודש רצה לראות את בני ציון, המצויינים בהלכה ובדרכה של תורה מתיישבים בארץ חפץ זו ונוטים בה את אהלם. וככל שראה מי שהוא מאנשי חו"ל מבקרים בארץ ושואלים אם להתיישב בה עודד וחזק אותם לקראת עליה ארצה.

ביקר אצלו בעת הגזירות על העליה בתקופת המנדט אחד מצעירי התיירים מארצות הברית. שאל אותו הגאון זצ"ל: האם באת להשתקע בארץ? התשובה היתה שלילית. אמר לו הגאון: הרי אסור לצאת מארץ ישראל. האורח התבלבל: שמעתי, שאם באים ארצה בכונה מראש לא להשתקע בה, מותר לעזוב אותה. ענהו על זה הגאון: אתה טורח בכדי למצוא דרך איך לעזוב את הארץ בעת שאנו מתאמצים כולנו דווקא למצוא דרכים לעלות ארצה.

רבת ערך במיוחד היתה בעיניו קביעת הישיבות הקדושות באר"י כהבטחת חז"ל: עתידין

לעמם, בקשם אנא, אל תזניחו את הכל, הנה מצוה אחת יש, שמרו לפחות אותה מצוות יישוב ארץ ישראל. וחלק מהנוער נענה לבקשתו אך שכחו את היסוד לחיבת הארץ שלהם. שכחו ולא הבינו מה חמה ולוהטת האהבה שבלב שומרי תורה ומצוותיה לארץ, וחשבו שרק הם היחידים ששמרו לה אמונים, מבלי לזכור מאיזה מקור הם ניזונים.

והיאך ייתכן אחרת? האם זה אפשרי, שיהודי שומר תורה לא יהיה חובב הארץ? הלא מוטבע דבר זה בחינוכו של הילד עד שאין למחוק את הרשמים שהוא מקבל ושנחרתים כבצפורן ברזל על לוח לבו.

והיאך ייתכן אחרת? האם זה אפשרי, שיהודי שומר תורה לא יהיה חובב הארץ? הלא מוטבע דבר זה בחינוכו של הילד עד שאין למחוק את הרשמים שהוא מקבל ושנחרתים כבצפורן ברזל על לוח לבו.

הנה. לומד הילד חומש. לומד על בחיר האומה שלא קם כמותו ועל שנותיו האחרונות. והנה משה העומד לפני פטירתו ושערי גן עדן פתוחים לפניו הוא שיזכה להתענג מזיו שכניו באופן יוצא מגדר הרגיל, בקשה אחת ויחידה יש לו: אעברה נא ואראה את היש הטובה... איזה רושם כתי על ערכה של ארץ זו סופג לתוך נשמתו ילד זה. הלומד את התורה, והלומדה לא כאחרים, אלא בקדושה ובטהרה. הנה הוא רואה לפניו את משה רבינו, אשר ערכו אצלו בל יתואר, וגדולתו בל תשוה לשאר בשר ודם, משתוקק על הארץ וקדושתה. ועוד רבות כהנה וכהנה. ועוד מאמרי חז"ל

ואטו כרוכלא ניזול ונמני אותם. וכל זה מתוך גישה מיוחדת, גישה כלדברים אשר אין קדוש מהם ואינם ניתנים להשתנות ואשר אין בן אדם יכול לבקר אותם, אלו דברים שמום אין בהם, ואין להרהר אחריהם.

ומסקנתו של מרן זצ"ל להלכה היא, כי ארץ ישראל ניתנה לאברהם אבינו ע"ה ומתנת אברהם

עמוד: מקוון מירא דבניא
מרן זצ"ל עצמו עלה בשנת תרצ"ג, בעת שפולין היתה עדיין מבצר עוז לתורה ולתעודה ומאורי עולם שבה הפיצו תורתם, לארץ ישראל והתיישב בעיר מצער בה בבני ברק.

בדרכו תמיד נמנע מלהזדקק לאחרים ולפני עלייתו בירר את האפשרות למצוא פרנסה בארץ. ועוד בשנת תרפ"ג כתב אודות זה כדלהלן: "ע"ד עלייתנו כפי דברי המעי"צ ז"ל הובא בפ"ת... החיוב דוקא אם יש מוצא שמה להתפרנס, ובזה אני צריך לדעת אם אפשר הדבר ע"י חנות מנופקטור, כי במלאכה אחרת אינה רגילה, ואני איני מסוגל לעבודה כידוע, וכמה צריך לזה ואם מוצאים הקפה. באיזה מקום בארצנו איני מוצא קפיידא כי הלא כל הארץ מקודש".

(כוונת הסו"ר לשו"ת מעיל לזקם סי' כ"ו מוצא צפ"ת אה"ע סי' ע"ה ס"ק ר.)

בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל שיקבעו בא"י (מגלה כ"ט, ט"ו, פ"ה). ואלה דבריו במכתבים שערך בענין זה:

"בתי מדרש הגלותים, העתקתם כתבור בהרים וככרמל בים הובטחו בארצנו הקדושה להקבע, ליסד פינה, ולהקים חומותם, לרפא את ההרוס, ולספון קורתם" (הקובץ הגדול... אגרת פ"ט).

נדודי הישיבות בגולה נראו לו כמסע ארוך בעל תחנות מרובות לשיבה למקורם, לארץ הקדש. וכך הוא כותב:

"עבודת רבת ערך על מעכ"ת שליט"א להשתתף בבניית בתי מדרשות של בבל על אדמת הקדש. והנה מאות בשנים שהישיבות של בבל נודדים והולכים, סוללים המסלה לשוב אל הארץ שגלו ממנה. חרבו בבבל ובנו הנהרסות באדמת נגר בספרד, בצרפת ובאשכנז, חלפו שמותיהם אבל לא חלפה נפשם. זאת התורה שגלתה עשר גלויות ושבתה ביתה בארץ שנער, ושגלתה מבבל לארצות המערב זאת התורה החוזרת עכשו מערבות שממות המערביות אל ארץ הצבי ארץ הקדושה הניתנה לאבותינו לנחלת עולם, אשר היתה למעון לה בכואה מסיני להופיע בקרני אורה בקרב ישראל" (שם, אגרת ד').

אם הבנים שמחה

ספרו הנודע של הגה"ק רבי ישכר שלמה טייכטל זצוק"ל הי"ד מאמרים בשבחה של ארץ ישראל וישיבות

במחיר מיוחד

מהדורה חדשה ומתוקנת בהוצאת משפחת המחבר זצ"ל

להשיג בחנויות הספרים המובחרות | הפצה: קולמוס

מבצע המנויים הגדול של אגודת 'קדושת ציון'

קוראים יקרים,

כידוע לכל, הביקוש לעלון הולך וגובר מחדש לחדש, ועלויות ההדפסה וההפצה עולות בהתאם. עד כה, הצלחנו בדוחק רב ומתוך מסירות מופלאה של פעילים רבים לעמוד בדרישה, אולם ככל שעובר הזמן אנו מרגישים, שהציבור חייב לתת את חלקו בהוצאות, על-מנת שהעלון יוכל להמשיך לצאת כסדרו. זאת, מלבד פעילויות רבות נוספות שהאגודה מבקשת לארגן.

על-כן הוחלט לבקש מכל אחד מהקוראים הנאמנים, שיעשה מנוי לביתו בעלות של 10 ש"ח לחדש, ובכך מצד אחד הוא יישא מעט בעול האגודה, ומאידך גם יזכה לעלון שיגיע לכתובתו הפרטית באופן מסודר. זוהי גם הזדמנות לעשות מנויים עבור מכרים, קרובים, חברים, רבנים שחשוב לכם שיגיע אליהם העלון, או כל אחד אחר.

מנויי העלון יזכו אף מפעם לפעם למבצעים מיוחדים, מתנות וכיוצא בכך על-פי האפשרויות העומדות לרשותנו. לרגל תחילת המבצע, אנו מציעים למאה המנויים הראשונים שיצטרפו לקבל בחינם את החוברת המיוחדת שהוציאה האגודה בשם 'נחמו נחמו עמי' על הפטרות שב דנחמתא, שאנו בעיצומן. בדרך-כלל עולה חוברת זו 20 ש"ח.

אנו מקווים, שתכירו טובה לפעילי האגודה העושים ימים כלילות על-מנת להביא את העלון לידיכם ותרמתו למבצע זה, אשר כמעט ואין בו חסרון כיס, ובאם אכן תהיה הירתמות משמעותית – הוא יאפשר לנו להמשיך להתרחב ולעמוד בדרישות הציבור ההולכות וגוברות עם הזמן.

בברכה,

אגודת 'קדושת ציון'.

מחלקת ההפצה